

คู่มือการอ่านถ้ายถอดอักษรขอม

สำนักหอสมุดแห่งชาติ
กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม สำนักหอสมุดแห่งชาติ

คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม

กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

เอกสารวิชาการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช ๒๕๕๓ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สำนักหอสมุดแห่งชาติ. กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก.

คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม. กรุงเทพฯ : สำนัก, 2553

112 หน้า.

1. อักษรโบราณ. I. ชื่อเรื่อง

417.7

ISBN 978-974-417-358-4

ที่ปรึกษา

นายเกรียงไกร สัมปชสิทธิ์

อธิบดีกรมศิลปากร

นายบวรเวท รุ่งรุจี

รองอธิบดีกรมศิลปากร

นางวิลาวัลย์ ทรัพย์พินแสน

ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

นางสาวก่องแก้ว วีระประจักษ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาโบราณ

นายเทิม มีเต็ม

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตะวันออก

นายเกษียร มะปะโม

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านภาษาโบราณ

นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวั่งเจริญ

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านภาษาโบราณ

นางสาวจตุพร ศิริสัมพันธ์

หัวหน้ากลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก

คณะทำงาน

นายบุญเลิศ เสนานนท์

นายบุญเหลือ บุราณสาร

นายสมภพ มีสบาย

นายวินัย ภาสเสน

นายวัฒนา พึ่งชื่น

นายจุ่ง ดิประโคน

นางศิวพร เกลิมศรี

นางสาวยุวเรศ วุทธิพรพล

นางสาวชฎานุตม์ จินดารักษ์

นางสาววรพร อังกูรชัยชัย

นายสันติ วงศ์จตุรลักษณ์

ผู้ถ่ายภาพ

นางสาวน้ำทิพย์ นงค์สูงเนิน

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอเดีย สแควร์

๘๖ ซอยเจริญสุขนิทวงศ์ ๕๙/๒ ถนนเจริญสุขนิทวงศ์ แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๓๓ ๔๗๕๑ โทรสาร ๐ ๒๘๘๑ ๘๕๓๕ กด ๐

E-mail : ideasq@yahoo.com

คำนำ

อักษรขอมเป็นอักษรโบราณของไทยแบบหนึ่งปรากฏใช้ในเอกสารโบราณทุกประเภท ทั้งจารึกหนังสือสมุดไทย และคัมภีร์ใบลาน โดยเฉพาะคัมภีร์ใบลานที่พบในภาคกลางของประเทศส่วนที่บันทึกเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา มักจารข้อความด้วยอักษรขอมเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากคนไทยแต่โบราณมีความเชื่อถือสืบต่อกันมาว่า อักษรขอมเป็นอักษรที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากใช้บันทึกข้อความในพระไตรปิฎกแล้ว ยังใช้จารหรือเขียนเป็นบทมนตร์คาถาและยันต์ต่างๆ ทั้งในตำราเวชศาสตร์ โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ อันเป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณกาลและยังคงมีใช้สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ที่สนใจจะหาความรู้จากเอกสารโบราณ ส่วนใหญ่จำเป็นต้องอ่านอักษรขอมได้ อย่างไรก็ตาม อักษรขอมจัดเป็นอักษรที่อ่านได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากรูปอักษรขอมหลายตัวมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งยังมีทั้งรูปอักษรตัวเต็ม อักษรตัวเซียง สระลอย สระจม ซึ่งมีวิธีการใช้แตกต่างกัน ผู้เรียนต้องศึกษาและจดจำรูปอักษรขอมเป็นพื้นฐานก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การอ่านแล้วจึงสามารถถ่ายทอดอักษรขอมได้

สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมองค์ความรู้ด้านการอ่านถ่ายทอดอักษรโบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอักษรขอม จึงได้มอบหมายให้กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก โดยมีนายจุฑาธิบดิ์ ประโคน นักภาษาโบราณชำนาญการ เป็นประธานคณะทำงานจัดทำคู่มือการอ่านถ่ายทอดอักษรขอม โดยเรียบเรียงขึ้นจากประสบการณ์การปฏิบัติงาน และรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารโบราณและเอกสารวิชาการต่างๆ เพื่อให้ถูกต้องมากที่สุด โดยนำมาเรียบเรียงเรื่องเริ่มจากการเรียนรู้ตัวอักษรแต่ละประเภท วิธีการเขียนอักษรแต่ละตัว การผสมสระกับพยัญชนะ และท้ายที่สุดสามารถอ่านถ่ายทอดเป็นอักษรปัจจุบันได้ในแต่ละบทมีแบบฝึกหัดให้ทดลองปฏิบัติเพื่อเพิ่มความชำนาญแก่ผู้เรียน

กรมศิลปากรหวังว่าคู่มือการอ่านถ่ายทอดอักษรขอมเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเอกสารโบราณตามสมควร

(นายเกรียงไกร สัมปัชชลิต)

อธิบดีกรมศิลปากร

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ รูปแบบอักษรขอม	๕
รูปพยัญชนะที่มีเส้นศก	๕
รูปพยัญชนะที่ไม่มีเส้นศก	๖
สระอักษรขอม	๖
พยัญชนะอักษรขอม	๑๒
บทที่ ๓ การเขียนอักษรขอม	๑๕
พยัญชนะอักษรขอม	๑๖
สระอักษรขอม	๔๘
บทที่ ๔ วิธีผสมสระกับพยัญชนะ	๕๓
วิธีผสมสระกับพยัญชนะ (ภาษาบาลี)	๕๓
การซ้อนพยัญชนะ	๖๓
วิธีผสมสระกับพยัญชนะ (ภาษาไทย)	๙๐
วิธีผสมสระกับพยัญชนะตามมาตราต่างๆ	๙๗
บทที่ ๕ หลักเกณฑ์การถ่ายทอด	๑๐๑
หลักเกณฑ์การถ่ายทอด	๑๐๑
เครื่องหมาย (.) กับการถ่ายทอด	๑๐๓
บรรณานุกรม	๑๐๗
ภาคผนวก	๑๐๘

บทที่ ๑

บทนำ

อักษรขอมเป็นรูปอักษรชนิดหนึ่ง พัฒนามาจากรูปอักษรปัลลวะ ซึ่งเป็นรูปอักษรที่ใช้อยู่ในประเทศอินเดียตอนใต้ ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ หลักฐานที่ปรากฏและพบในประเทศไทยมีทั้งจารึกบนแผ่นศิลาและแผ่นอิฐ ซึ่งบันทึกด้วยอักษรปัลลวะ เช่น จารึกเมืองศรีเทพ พบที่จังหวัดเพชรบูรณ์, จารึกเยธมมา พบที่จังหวัดนครปฐม เป็นต้น ครั้นเวลาต่อมาอักษรดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามอิทธิพลของกลุ่มชนพื้นเมืองในภูมิภาคอันเป็นที่ตั้งประเทศไทยปัจจุบันนี้ คือ อักษรมอญ อักษรขอม เป็นต้น จนถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เมื่ออาณาจักรสุโขทัยของคนไทยตั้งตัวเป็นอิสระขึ้น และได้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้แล้ว อย่างไรก็ตาม อักษรขอม ซึ่งเป็นอักษรที่คนไทยในสมัยนั้นรู้จักและใช้อยู่อย่างคุ้นเคยมานานก็ไม่ได้เลิกใช้ ยังคงนำมาใช้เขียนได้ทั้งภาษาบาลี และภาษาไทย ทั้งนี้เพราะอักษรไทยใช้เขียนภาษาบาลีไม่ได้ ดังนั้น อักษรขอมจึงยังคงได้รับความนิยมบันทึกเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และยอมรับเป็นรูปอักษรของไทยอีกแบบหนึ่งสืบมาจนถึงปัจจุบัน

สถานศึกษาเล่าเรียนของคนไทยในอดีตมีอยู่ ๒ ที่ คือ วัดกับวัด วัดเป็นสถานศึกษาส่วนเฉพาะของพระราชาวงศ์ วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป ดังนั้น ผู้ที่จะศึกษาเล่าเรียนหนังสือที่วัดได้ ส่วนมากเป็นผู้ชาย มีโอกาสได้บวชและได้เรียนกับครูอาจารย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ที่อยู่ประจำตามวัดต่างๆ ผู้ปกครองนิยมนำบุตรหลานไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์ ตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก เมื่อแรกไปอยู่ นอกจากต้องศึกษาเล่าเรียนหนังสือแล้ว ยังมีกิจวัตรอีกอย่างคือต้องทำหน้าที่ปรนนิบัติรับใช้พระสงฆ์ผู้เป็นอาจารย์ด้วย ครั้นเมื่อเจริญวัยถึงกำหนดจะได้บรรพชาอุปสมบท จะได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร และอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า การศึกษาของเด็กไทยในสมัยโบราณสิ่งที่ใช้เป็นแบบเรียนหรือบทเรียน ก็คือหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีทั้งภาษาไทยและภาษาบาลีใช้อักษรขอมและอักษรไทยควบคู่กันไป โดยเฉพาะอักษรขอม คัมภีร์ที่นิยมนำมาถ่ายทอดความรู้สู่ลูกศิษย์ ได้แก่ คัมภีร์พระมัลลย มูลกัจจายน์ โดยใช้อักษรขอมเขียนบันทึกเป็นภาษาบาลีและเป็นภาษาไทย สาเหตุที่อักษรขอมได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในอดีต เพราะถือว่าอักษรขอมเป็นอักษรที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงมักนิยมนำมาจารอักษร คาถา อาคม เลขยันต์ นอกจากนั้น พระธรรมอันเป็นคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือที่เรียกว่าพระไตรปิฎกก็ถูกหีบยกนำมาจารลงในคัมภีร์ใบลาน หรือวัสดุอื่นเพื่อบันทึกคำสอนเหล่านั้นให้คงอยู่สื่อนุชนรุ่นหลัง

ถ้าหากจะกล่าวถึงความนิยมในการใช้อักษรขอมบันทึกเรื่องราวต่างๆ แล้ว สามารถพบได้ในหลายที่
ดังเช่น ความตอนที่ ๒๔ กำเนิดพลายงาม ในสภารีเรื่องขุนช้างขุนแผน มีการกล่าวถึงดังนี้

อันเรื่องราวกล่าวความพลายงามน้อย
ค่อยเรียบร้อยเรียนรู้ครูของประศรี
ทั้งขอมไทยได้สิ้นก็ยินดี
เรียนคัมภีร์พุทธเทพพระเวทมนตร์
ปัดมั่งตังตัวนะปัดตลอด
แล้วถอนถอดถูกต้องเป็นล่องหน
หัวใจกริดอิทธิเจเสน่ห์กุล
แล้วเล่ามนตร์เสกขมื่นดินน้ำมัน
เข้าไปในห้องลองวิชาประสาเด็ก
แทงจนเหล็กแหลมลู่อู่ขึ้น
มหาทะมึนยืนยงคงกระพัน
ทั้งเลขยันต์ลากเหมือนไม่เคลื่อนไหวคลาย
แล้วทำตัวหัวใจติปิโส
สะเดาะไซ้ตรวนได้ตั้งใจหมาย
สะกดมนตร์จิ้งจกกำบังกาย
เมฆฉายสุริย์จันทร์ขยันดี
ทั้งเรียนธรรมกรรมฐานนิพพานสูตร
ทั้งเรียกภูตพรายปราบกำราบผี
ผูกพยนต์หุ่นหญ้าเข้าราว
ทองประศรีสอนหลานชำนาญมา ฯลฯ

ในการศึกษาอักษรขอม ผู้เรียนควรสังเกตจำรูปอักษรขอมให้ได้อย่างแม่นยำ โดยอาศัยฝึกหัด
คัดเขียนเปรียบเทียบส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่างกันเพราะอักษรบางตัวมีรูปคล้ายกัน บางตัวมีส่วน
แตกต่างกันบ้าง เมื่อสามารถจำรูปอักษรแต่ละตัวได้แล้ว ขั้นตอนถัดไปคือ การฝึกเขียนสระและพยัญชนะ
ฝึกผสมสระกับพยัญชนะเป็นพยางค์หรือคำ และท้ายที่สุดคือ ฝึกถ่ายถอด หรือปริวรรตจากต้นฉบับเป็นอักษรไทย

ในตำราเล่มนี้ ได้นำเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับผู้เริ่มเรียน เพื่อเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปแบบของอักษรขอม
ส่วนประกอบของอักษรว่ามีอะไรบ้าง จากนั้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเขียนอักษรขอมที่ถูกต้อง และขั้นสุดท้าย
คือ ผู้เรียนต้องสามารถถ่ายถอดอักษรขอมจากต้นฉบับได้อย่างถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

แบบอักษรอมโบราณ

ଶବ୍ଦରାଜ

[illegible]

ଶ୍ରବଣ

พญ์ญีญญ

[illegible]

ଶବ୍ଦଭୋଧ

[illegible]

พญ.ณัฐพร

[illegible]

บทที่ ๒

รูปแบบอักษรขอม

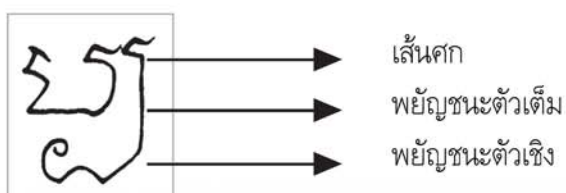
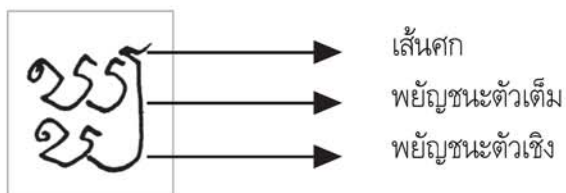
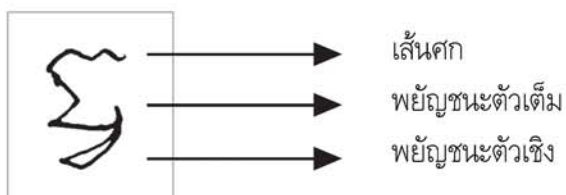
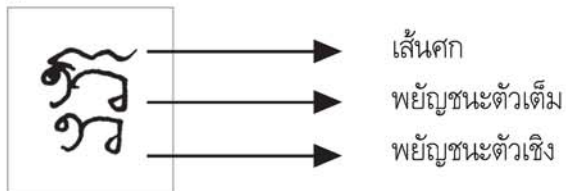
อักษรขอมเป็นอักษรที่มีเส้นอักษรมากกว่าอักษรชนิดอื่น กล่าวคืออักษรหนึ่งตัว มีส่วนประกอบหรืออาภรณ์ประดับกำกับอยู่กับอักษร คือ ส่วนที่อยู่บนสุดเป็นส่วนที่เรียกว่า **เส้นศกอักษร** ถัดมาจะเป็นส่วนที่เป็นรูป**อักษรตัวเต็ม** และส่วนสุดท้ายที่ห้อยอยู่ติดกับรูปอักษรตัวเต็ม เรียกว่า **อักษรตัวเชิง** หรือเชิงอักษร อักษรขอมที่พบในการบันทึกเรื่องราวต่างๆ มีอยู่ ๒ แบบด้วยกัน คือ

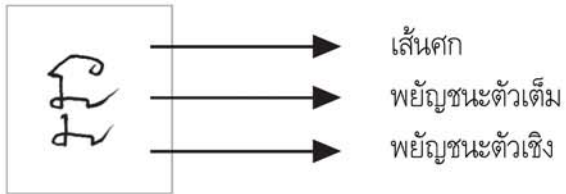
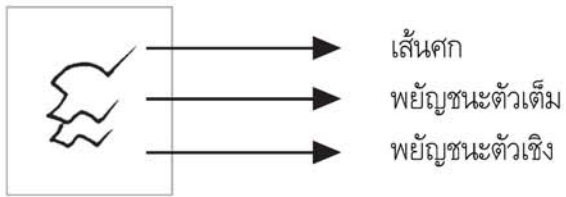
๑. อักษรขอมบรรจง

๒. อักษรขอมหวัด

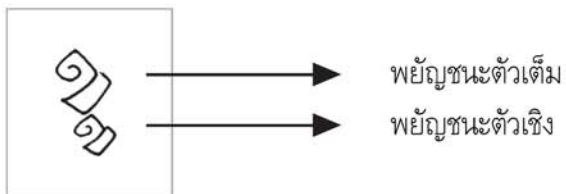
ดังได้กล่าวมาแล้วว่า อักษรขอมมีส่วนประกอบที่มากกว่าอักษรชนิดอื่น เพื่อให้ง่ายต่อการสังเกตจดจำรูปอักษร จะได้แสดงตัวอย่างรูปอักษรขอมที่มีเส้นศกแตกต่างกันไปไว้เป็นเบื้องต้น

รูปพยัญชนะที่มีเส้นศก

รูปพยัญชนะที่ไม่มีเส้นศก

สระอักษรขอม

รูปสระอักษรขอม ในแบบเรียนเล่มนี้ แบ่งตามลักษณะการใช้เป็น ๒ กลุ่ม คือ สระอักษรขอม ภาษาบาลี และสระอักษรขอม ภาษาไทย

นอกจากนี้สามารถแบ่งตามเสียงได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ สระเสียงสั้น และสระเสียงยาว

สระเสียงสั้น		สระเสียงยาว	
ร-ร	อ	ร-รว	อา
ล	อิ	ล-ลว	ไอ
ช	อุ	ช-ชว	อุ
		ฌ-ฌว	เอ
		ฌ-ฌว	โอ

สระอักษรขอม ภาษาบาลี แบ่งตามรูปได้ ๒ กลุ่ม คือ

สระลอย คือ สระที่ออกเสียงได้เอง โดยไม่ต้องมีพยัญชนะมาผสม ออกเสียงต้นพยางค์ มี ๘ ตัว

ตารางแสดงรูปสระลอย อักษรขอมภาษาบาลี

ไทย	อ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	โอ
ขอม	ร-ร	ร-ว	ร	ร	ร	ร	ร	ร

ตำแหน่งของสระลอย

สระลอยจะอยู่ต้นพยางค์ คือ เขียนไว้ข้างหน้าสุดของพยางค์ เช่น

อักษรขอม	อักษรไทย	อักษรขอม	อักษรไทย
ร-ร-ว-ร-ว-ร-ว	อกาลิกา	ร-ร-ว-ร-ว-ร-ว	อรุเวลา
ร-ร-ว-ร-ว-ร-ว	อากาเสา	ร-ร-ว-ร-ว-ร-ว	อุมิ
ร-ร-ว-ร-ว-ร-ว	อติปิเสา	ร-ร-ว-ร-ว-ร-ว	เอกทิวส์
ร-ร-ว-ร-ว-ร-ว	อีกา	ร-ร-ว-ร-ว-ร-ว	โอวาเทา

สระจม คือ สระที่ออกเสียงผสมกับพยัญชนะวรรค และพยัญชนะเศษวรรค

ตารางแสดงรูปสระจม อักษรขอมภาษาบาลี

ไทย	-ะ	-า	-ิ	-ี	-ุ	-ู	-เ	-เา
ขอม	—	—	—	—	—	—	—	—

ตำแหน่งของสระจม

สระจม คือ สระที่ออกเสียงผสมกับพยัญชนะวรรค และพยัญชนะเศษวรรค เพื่อให้พยัญชนะเหล่านั้นออกเสียงได้ ตำแหน่งการวางสระจะคล้ายกับภาษาไทย คือมีทั้งวางไว้ข้างหน้า ข้างหลัง ข้างบน ข้างล่าง บางตัววางไว้ทั้งข้างหน้าข้างหลัง ตำแหน่งที่เป็นเครื่องหมาย - (เครื่องหมายยัติภังค์) คือ ตำแหน่งของพยัญชนะที่นำมาผสมและอ่านออกเสียงผสมกัน ลำพังสระแม้จะสามารถออกเสียงได้เอง แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้เนื้อความนั้นสมบูรณ์ได้ สังเกตคำต่อไปนี้ หากไม่มีพยัญชนะออกเสียงผสมจะเป็นอย่างไร **ปฺ ฎา ตา** ถ้ามีสระอย่างเดียวออกเสียงเป็น **อู อ้า อา** เป็นต้น สระจมมีตำแหน่งการวางที่หลากหลายต่างจากกลุ่มของสระลอย พอสรุปได้ดังนี้คือ

สระจมที่วางไว้หน้าพยัญชนะ	ได้แก่	สระ	เ	
สระจมที่วางไว้หลังพยัญชนะ	ได้แก่	สระ	-ะ	-า
สระจมที่วางไว้บนพยัญชนะ	ได้แก่	สระ	ิ	ึ
สระจมที่วางไว้ล่างพยัญชนะ	ได้แก่	สระ	ุ	ู
สระจมที่วางไว้หน้าหลังพยัญชนะ	ได้แก่	สระ	เ-า	

การวางพยัญชนะผสมกับสระจมเหล่านี้ ให้วางพยัญชนะตรงกับตำแหน่งเครื่องหมาย - ทุกครั้งไป สังเกตการวางสระตั้งแต่สระที่วางไว้ข้างหน้า เป็นต้นไป

สระจมที่วางไว้ข้างหน้า

สระ-	พยัญชนะ	สำเร็จรูป	คำถ่ายถอด
เ-	គ	គេ	เก
เ-	ង	ងេ	เข
เ-	ត	តេ	เต
เ-	ឡ	ឡេ	เข
เ-	ង	ងេ	ง

สระจมที่วางไว้ข้างหลัง

พยัญชนะ	สระ	สำเร็จรูป	คำถ่ายทอด
ก	- ๐	ក	กา
ข	- ๐	ខ	ขา
ค	- ๐	ក	คา
ฌ	- ๐	ជ	ฌา
ง	- ๐	ង	งา

สระจมที่วางไว้ข้างบน

ตำแหน่ง		สำเร็จรูป	คำถ่ายทอด
สระ	◌ ្ក	ក	กิ
พยัญชนะ	ក		
สระ	◌ ្ខ	ខ	ขิ
พยัญชนะ	ខ		
สระ	◌ ្ឃ	ក	คิ
พยัญชนะ	ក		
สระ	◌ ្ង	ង	กิ
พยัญชนะ	ក		
สระ	◌ ្ច	ខ	ฌิ
พยัญชนะ	ខ		
สระ	◌ ្ជ	ង	งิ
พยัญชนะ	ក		

สระจมที่วางไว้ข้างล่าง

ตำแหน่ง		สำเร็จรูป	คำถ่ายถอด
พยัญชนะ	វិ	វិ	กิ
สระ	្រ		
พยัญชนะ	ឱ	ឱ	ชุ
สระ	្រ		
พยัญชนะ	សិ	សិ	คิ
สระ	្រ		
พยัญชนะ	វិ	វិ	กู
สระ	្រ		
พยัญชนะ	ឱ	ឱ	ชู
สระ	្រ		
พยัญชนะ	សិ	សិ	คู
สระ	្រ		

สระจมที่วางไว้ข้างหน้า-หลัง (สระ/พยัญชนะ/สระ)

สระ	พยัญชนะ	สระ	สำเร็จรูป	คำถ่ายถอด
េ-	វិ	-វ	េវិ	เกา
េ-	ឱ	-វ	េឱ	เขา
េ-	សិ	-វ	េសិ	เคา
េ-	ឡ	-វ	េឡ	เฆา
េ-	ខ	-វ	េខ	เงา

สระอักษรขอม ภาษาไทย แบ่งตามรูปได้ ๒ กลุ่ม เช่นเดียวกับสระอักษรขอม ภาษาบาลี คือ
 ตารางแสดงรูปสระลอย อักษรขอมภาษาไทย

ไทย	อ	อา	อิ	อี	อุ	อู
ขอม	ร-ร	ร-ร	ส	ส	ช	ช
ไทย	เอ	โอ	ไอ	เอา	ฤ	ฤา
ขอม	จ	จ	จ	จ	จ	จ

ตารางแสดงรูปสระจม อักษรขอมภาษาไทย

ไทย	-ะ	-า	-ิ	-ี	-ุ	-ู
ขอม	-ะ	-า	จ	จ	จ	จ
ไทย	;	;	-ะ	-	แ-ะ	แ-
ขอม	จ	จ	จ-ะ	จ-	จจ-ะ	จจ-
ไทย	-ะ	-	-ะ	-อ	-อะ	-เอ
ขอม	จ-ะ	จ-	จ-ะ	จ	จจ-ะ	จจ
ไทย	-ะ	-	-ะ	-	-ะ	-
ขอม	จ-ะ	จ-	จ-ะ	จ	จจ-ะ	จจ
ไทย	-	-	-	-	-	-
ขอม	จ-	จ-	จ-	จ-	จ	จ

พยัญชนะอักษรขอม

ตารางแสดงพยัญชนะวรรค (ขอมบาลี)

พยัญชนะตัวเต็ม					
วรรค ก	ก	ข	ค	ฌ	ง
	𑀇	𑀆	𑀅	𑀄	𑀃
วรรค จ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
	𑀛	𑀚	𑀙	𑀘	𑀗
วรรค ฎ	ฎ	ฏ	ท	ฒ	ณ
	𑀥	𑀤	𑀣	𑀢	𑀡
วรรค ต	ต	ถ	ท	ธ	น
	𑀭	𑀬	𑀫	𑀪	𑀩
วรรค ป	ป	ผ	พ	ภ	ม
	𑀮	𑀭	𑀬	𑀫	𑀪

ตารางแสดงพยัญชนะเศรวรรค (ขอมบาลี)

พยัญชนะตัวเต็ม							
ย	ร	ล	ว	ส	ห	ฬ	◌ิ
យ	រ	ល	វ	ស	ហ	វ្ម	◌ិ

พยัญชนะตัวเชิง					
วรรค ก	ก	ข	ค	ฌ	ง
	ក	ខ	គ	ជ	ង
วรรค จ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
	ច	ឆ	ច	ជ	ញ
วรรค ฎ	ฎ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ
	ដ	ត្ម	ត្រ	ត្ម	ណ
วรรค ต	ต	ถ	ท	ธ	น
	ត	ត	ត	ត	ត
วรรค ป	ป	ผ	พ	ภ	ม
	ប	ម	ប	ប	ម

ตารางแสดงพยัญชนะเศววรรค (ขอมบาลี)

พยัญชนะตัวเชิง							
ย	ร	ล	ว	ส		ห	ฬ
ย	ร	ล	ว	ส	ส	ห	ฬ

ตารางแสดงพยัญชนะ อักษรขอมไทย
(เฉพาะที่เพิ่มเติมจากขอมภาษาบาลี)

พยัญชนะตัวเต็ม				
ไทย	ป	ฟ	ศ	ช
ตัวเต็ม	ป	ฟ	ศ	ช
ตัวเชิง	ป	-	ศ	ช

บทที่ ๓

การเขียนอักษรขอม

การเขียนอักษรขอม มีวิธีการเขียนคล้ายกับการเขียนอักษรไทย คือ ให้เริ่มต้นลากเส้นอักษรจากซ้ายมือไปขวามือในทุกองค์ประกอบของอักษร บางตัวสามารถเขียนได้ด้วยการยกมือเพียงครั้งเดียว ในขณะที่บางตัวกว่าจะเขียนสำเร็จเป็นรูปอักษรอย่างสมบูรณ์ต้องยกมือมากกว่าหนึ่งครั้ง ในบทนี้จะแสดงวิธีการเขียนอักษรขอมตั้งแต่เริ่มต้นเส้นตัวอักษรที่ละเส้นและมีเส้นศก ประกอบเป็นอักษรขอมหนึ่งตัว โดยเรียงลำดับคู่กันไปทั้งพยัญชนะตัวเต็ม และพยัญชนะตัวเชิง รวมทั้งสระลอยและสระจมด้วย

ตำราเล่มนี้จะบอกวิธีการเขียนซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียน ได้แสดงวิธีการลากเส้นการเขียนอักษรแต่ละตัวอย่างสมบูรณ์ ที่อักษรแต่ละตัวจะมีทั้งอักษรตัวเต็มและตัวเชิง และตัวที่เขียนตัวเต็มตัวเชิงซ้อนกันเพื่อสะดวกในเวลาที่จะพบการเขียนแบบการซ้อนพยัญชนะ ทำให้เกิดความคุ้นเคยกับการสังเกตจดจำ นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมแบบฝึกหัดคัด-เขียน ขณะเรียนอักษรขอมไปด้วย เพื่อให้เกิดทักษะในการเขียน อันเป็นบ่อเกิดของการจดจำตัวอักษรขอมได้อย่างแม่นยำ ดังได้กล่าวแล้วว่า อักษรขอม หากเขียนตัวเดียวโดยไม่ผสมกับอักษรตัวอื่นจะมีขั้นตอนในแบบเรียนเล่มนี้ ขณะฝึกเขียนให้พยายามสังเกตการลากเส้นตามลูกศรที่มีประกอบกับอักษรแต่ละตัว ว่าเริ่มต้นจากจุดใด แล้วให้ปฏิบัติตามขั้นตอนนั้น และฝึกเขียนหลายๆ ครั้งเพื่อความชำนาญ โดยเรียงลำดับตามพยัญชนะวรรคและเศขวรรคดังนี้

วรรค ก	ก	ข	ค	ฌ	ง			
วรรค จ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ			
วรรค ฎ	ฎ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ			
วรรค ต	ต	ถ	ท	ธ	น			
วรรค ป	ป	ผ	พ	ภ	ม			
เศขวรรค	ย	ร	ล	ว	ส	ห	ฬ	ั

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวครึ่ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ก

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

.....

.....

.....

พยัญชนะตัวเต็ม

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ข

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

.....

.....

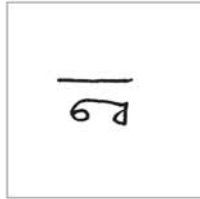
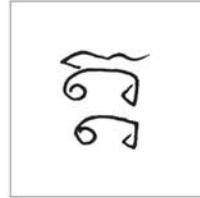
.....

.....

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ค

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

ឡ

}

ឡ

ឡ

พยัญชนะตัวแข็ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน พ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ
				

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

ឡ

ឡ

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ง

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

.....

.....

.....

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวครึ่ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน จ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวครึ่ง

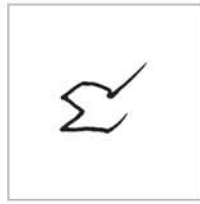
ขั้นตอนการฝึกเขียน จ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ข

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

ឆ

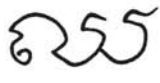
}

ឆ
ឆ

ឆ

พยัญชนะตัวเข้ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ฌ

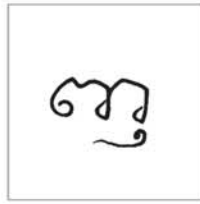
ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ
			

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

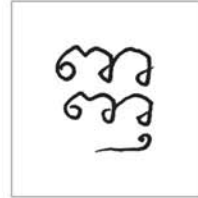
ឆ

ឆ

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน อ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ

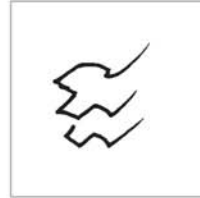
ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวครึ่ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ฦ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวครึ่ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ร

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

.....

.....

.....

พยัญชนะตัวเต็ม

พยัญชนะตัวเล็ก

ขั้นตอนการฝึกเขียน ๗

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

.....

.....

.....

.....

พยัญชนะตัวเต็ม

ស

}

ស

ស

พยัญชนะตัวเข้ง

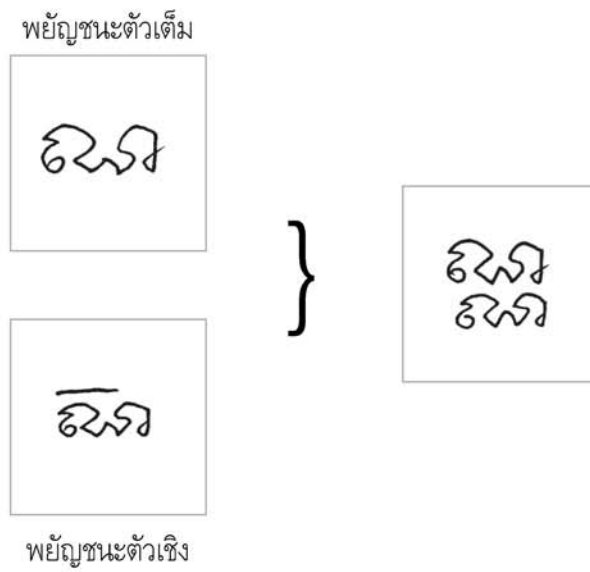
ขั้นตอนการฝึกเขียน ค

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ
			

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

ស

ស

ขั้นตอนการฝึกเขียน ณ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ต

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ๓

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

.....

.....

.....

พยัญชนะตัวเต็ม

}

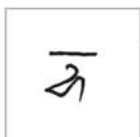

พยัญชนะตัวเล็ก

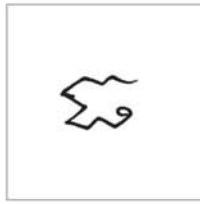
ขั้นตอนการฝึกเขียน ท

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ๓

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

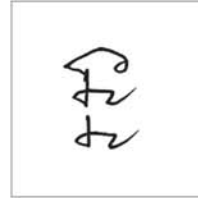
ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

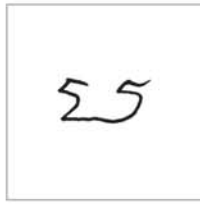
ขั้นตอนการฝึกเขียน น

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

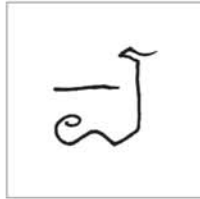
ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเล็ก

ขั้นตอนการฝึกเขียน ป

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวครึ่ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ผ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

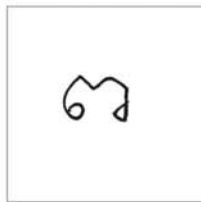
.....

.....

.....

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวครึ่ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน พ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

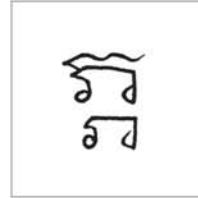
ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเล็ก

ขั้นตอนการฝึกเขียน ร

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

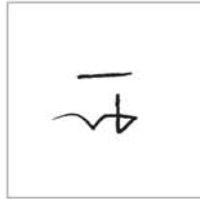
ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวครึ่ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ร

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ

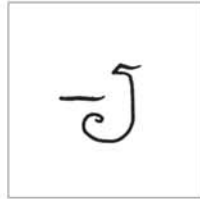
ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเล็ก

ขั้นตอนการฝึกเขียน ย

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

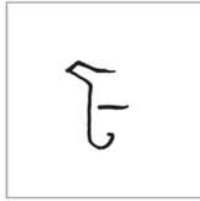
ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ร

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

.....

.....

.....

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเล็ก

ขั้นตอนการฝึกเขียน ล

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ
			

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

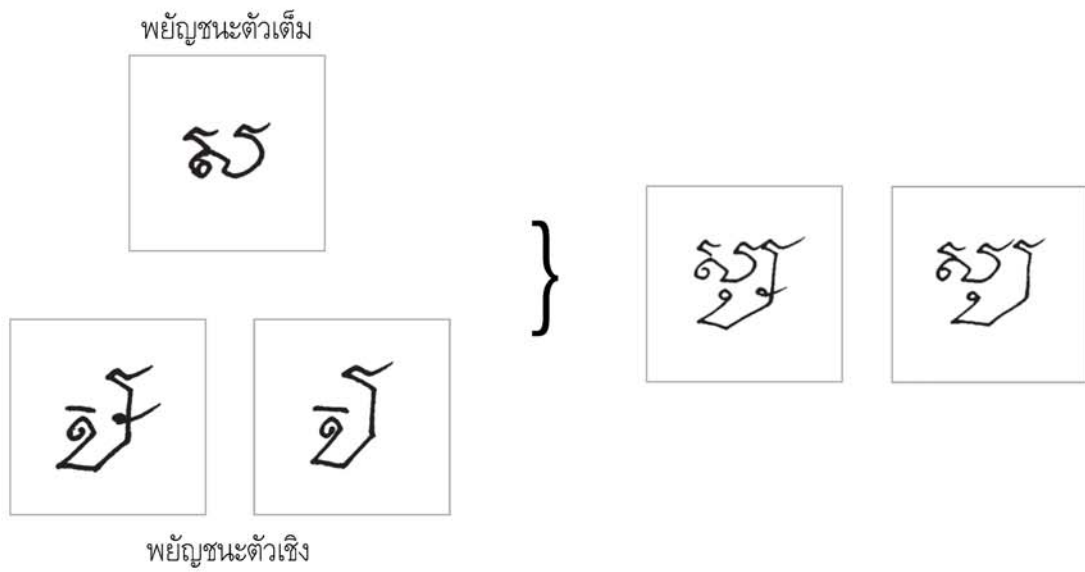
พยัญชนะตัวครึ่ง

ขั้นตอนการฝึกเขียน ร

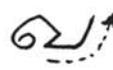
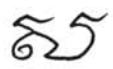
ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

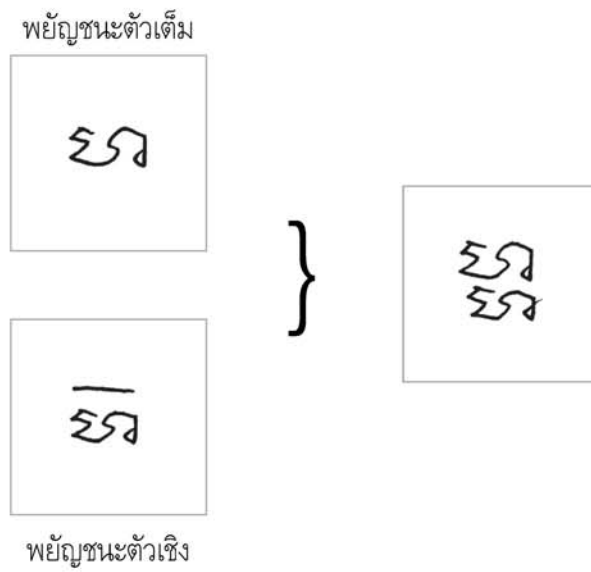

ขั้นตอนการฝึกเขียน ร

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ
			

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

ขั้นตอนการฝึกเขียน ห

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

พยัญชนะตัวเต็ม

}

พยัญชนะตัวเชิง

ขั้นตอนการฝึกเขียน พ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

ขั้นตอนการฝึกเขียน อ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ
				

สระลอย

อ

สระจม

—

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

ขั้นตอนการฝึกเขียน อา

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ
				

สระลอย

อา

สระจม

—

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

ขั้นตอนการฝึกเขียน อี

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ
			

สระลอย

สระจม

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

ขั้นตอนการฝึกเขียน อี

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ
				

สระลอย

สระจม

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

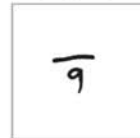
ขั้นตอนการฝึกเขียน อ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ
			

สระลอย

สระจม

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

ขั้นตอนการฝึกเขียน อ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ
				

สระลอย

สระจม

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

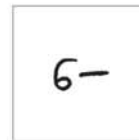
ขั้นตอนการฝึกเขียน เอ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	รูปสำเร็จ
			

สระลอย

สระจม

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

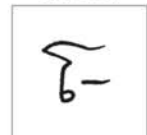
ขั้นตอนการฝึกเขียน โอ

ขั้นตอนที่ ๑	ขั้นตอนที่ ๒	ขั้นตอนที่ ๓	ขั้นตอนที่ ๔	รูปสำเร็จ
				

สระลอย

สระจม

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

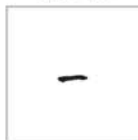
ขั้นตอนการฝึกเขียน นิคิต

ขั้นตอนที่ ๑	รูปสำเร็จ
๑	๑

สละย

สรจม

ให้ฝึกเขียนตามขั้นตอนที่ได้ให้ไว้

บทที่ ๔

วิธีผสมสระกับพยัญชนะ

สระและพยัญชนะต้องผสมกันจึงจะออกเสียงเป็นคำที่ทำให้สื่อความหมายกันได้ เริ่มตั้งแต่การผสมระหว่างสระกับพยัญชนะแต่ไม่มีตัวสะกด เมื่อผสมกันแล้วมีรูปดั่งตัวอย่างในตารางข้างล่าง สระให้ดูในแนวจากซ้ายมือไปขวามือ ส่วนพยัญชนะที่ผสมให้ดูจากบนลงด้านล่าง ตั้งแต่สระและพยัญชนะตัวแรกจนกระทั่งถึงตัวสุดท้ายในแต่ละประเภท จะแสดงตัวอย่างการผสมสระกับพยัญชนะอักษรขอม ภาษาบาลีก่อน จากนั้นจะแสดงตัวอย่างการผสมสระกับพยัญชนะอักษรขอม ภาษาไทยเป็นลำดับไป

วิธีผสมสระกับพยัญชนะอักษรขอม ภาษาบาลี

ตารางแสดงการผสมสระกับพยัญชนะอักษรขอม ภาษาบาลี ที่ไม่มีตัวสะกด

รูปสระ		อ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	เอา
รูปพยัญชนะ		-	-า	-ิ	-ี	-ุ	-ู	-เ	-เา
ก	𑀓	𑀓	𑀓𑀭	𑀓𑀲	𑀓𑀳	𑀓𑀸	𑀓𑀹	𑀓𑀶	𑀓𑀷
ข	𑀔	𑀔	𑀔𑀭	𑀔𑀲	𑀔𑀳	𑀔𑀸	𑀔𑀹	𑀔𑀶	𑀔𑀷
ค	𑀕	𑀕	𑀕𑀭	𑀕𑀲	𑀕𑀳	𑀕𑀸	𑀕𑀹	𑀕𑀶	𑀕𑀷
ฌ	𑀖	𑀖	𑀖𑀭	𑀖𑀲	𑀖𑀳	𑀖𑀸	𑀖𑀹	𑀖𑀶	𑀖𑀷
ง	𑀗	𑀗	𑀗𑀭	𑀗𑀲	𑀗𑀳	𑀗𑀸	𑀗𑀹	𑀗𑀶	𑀗𑀷
จ	𑀘	𑀘	𑀘𑀭	𑀘𑀲	𑀘𑀳	𑀘𑀸	𑀘𑀹	𑀘𑀶	𑀘𑀷
ฉ	𑀙	𑀙	𑀙𑀭	𑀙𑀲	𑀙𑀳	𑀙𑀸	𑀙𑀹	𑀙𑀶	𑀙𑀷
ช	𑀚	𑀚	𑀚𑀭	𑀚𑀲	𑀚𑀳	𑀚𑀸	𑀚𑀹	𑀚𑀶	𑀚𑀷
ฌ	𑀛	𑀛	𑀛𑀭	𑀛𑀲	𑀛𑀳	𑀛𑀸	𑀛𑀹	𑀛𑀶	𑀛𑀷

รูปสระ รูปพยัญชนะ		อ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	เอา
		-	-า	-ิ	-ี	-ุ	-ู	-เ	-เอา
ญ	ញ	ញ	ញា	ញិ	ញី	ញុ	ញូ	ញេ	ញោ
ฎ	ដ	ដ	ដា	ដិ	ដី	ដុ	ដូ	ដេ	ដោ
ฐ	ត	ត	តា	តិ	តី	តុ	តូ	តេ	តោ
ฑ	ឡ	ឡ	ឡា	ឡិ	ឡី	ឡុ	ឡូ	ឡេ	ឡោ
ฒ	ច	ច	ចា	ចិ	ចី	ចុ	ចូ	ចេ	ចោ
ณ	ណ	ណ	ណា	ណិ	ណី	ណុ	ណូ	ណេ	ណោ
ด	ត	ត	តា	តិ	តី	តុ	តូ	តេ	តោ
ถ	ដ	ដ	ដា	ដិ	ដី	ដុ	ដូ	ដេ	ដោ
ท	ត	ត	តា	តិ	តី	តុ	តូ	តេ	តោ
ธ	ដ	ដ	ដា	ដិ	ដី	ដុ	ដូ	ដេ	ដោ
น	ន	ន	នា	និ	នី	នុ	នូ	នេ	នោ
ป	ប	ប	បា	បិ	បី	បុ	បូ	បេ	បោ
ผ	ដ	ដ	ដา	ដิ	ដี	ដุ	ដู	ដเ	ដเอา
พ	ព	ព	ពា	ពិ	ពី	ពុ	ពូ	ពេ	ពោ
ภ	ភ	ភ	ភា	ភិ	ភី	ភុ	ភូ	ភេ	ភោ
ม	ម	ម	មា	មិ	មី	មុ	មូ	មេ	មោ
ย	យ	យ	យา	ยิ	यी	ยु	ยู	ये	यो
ร	រ	រ	រា	រិ	រី	រុ	រូ	រេ	រោ

รูปสระ		อ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	เอา
รูปพยัญชนะ		-	-	-	-	-	-	-	-
ล	ล	ล	ลา	ลิ	ลี	ลู	ลู	เล	เลา
ว	ว	ว	วา	วิ	วี	วู	วู	เว	เวา
ส	ส	ส	สา	สิ	สี	สุ	สุ	เส	เสา
ห	ห	ห	หา	หิ	หี	หุ	หุ	เห	เหา
ฟ	ฟ	ฟ	ฟา	ฟิ	ฟี	ฟุ	ฟุ	เฟ	เฟา
อ	อ	-	-	-	-	-	-	-	-

ข้อควรสังเกต สระบางตัวเมื่อประกอบกับพยัญชนะที่มีเส้นศกแตกต่างกันไปตามรูปของเส้นศก จะทำให้รูปของพยัญชนะต่างๆ เหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น ประกอบด้วยสระ อา ให้เขียนเชื่อมต่อระหว่างศกกับสระอา รูปเส้นศกเปลี่ยนไปบ้าง ผสมกับสระ อิ อี ให้ตัดเส้นศกออก ประกอบด้วยสระ เอ อุ อู ให้คงรูปพยัญชนะไว้ตามเดิม

สำหรับเส้นศกของพยัญชนะมีรูปแตกต่างกันแบ่งได้เป็น ๗ กลุ่ม ดังนี้

ตารางแสดงรูปเส้นศกอักษรขอม

กลุ่มที่ ๑	กลุ่มที่ ๒	กลุ่มที่ ๓	กลุ่มที่ ๔	กลุ่มที่ ๕	กลุ่มที่ ๖	กลุ่มที่ ๗
						ไม่มีเส้นศก

กลุ่มที่ ๑

พยัญชนะที่มีเส้นศกตามรูปนี้ ได้แก่ ฬ ฬ ฬ ฬ

เมื่อประกอบกับสระ อา -า (รวมถึงรูปสระ -า) รูปของเส้นศกจะเหลือเพียงครึ่งหนึ่ง แต่ต้องขยายให้ได้ขนาดเท่ากับตัวพยัญชนะ ดังตัวอย่างในตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะ

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างบนพยัญชนะนี้ได้แก่ สระ อิ อี ต้องตัดเส้นศกออกทั้งหมด แล้วเขียนรูปสระ อิ อี รูปสระจม ไว้ข้างบนขีดขอบขวาสุดของพยัญชนะนั้นๆ

เมื่อประกอบกับสระที่อยู่ด้านล่างของพยัญชนะ ได้แก่ สระ อุ ู ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิมทุกประการ แล้วเขียนสระไว้ที่ข้างล่างของพยัญชนะขวามือสุด

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างหน้าพยัญชนะ คือ สระ เอ ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม

ในตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะกลุ่มที่ ๑

พยัญชนะ	สระ	รูปสำเร็จ	คำถ่ายถอด
គ	- ะ	គ	ก
គ	- វ	គវ	กา
គ	- ឯ	គឯ	กิ
គ	- ឌ	គឌ	กี
គ	- ័	គ័	กุ
គ	- ័៌	គ័៌	กู
គ	- េ	គេ	เก
គ	- េវ	គេវ	เกา

กลุ่มที่ ๒

พยัญชนะที่มีเส้นศกตามรูปนี้ ได้แก่ ឆ ឈ ជ ច

คล้ายกับพยัญชนะกลุ่มที่ ๑ แต่เนื่องจากเส้นศกเป็นเส้นเดียวกับตัวพยัญชนะจึงแยกเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อสะดวกต่อการจำ

เมื่อประกอบกับสระ อา $-a$ (รวมถึงรูปสระ 6- a) รูปสระจะเขียนติดกับรูปเส้นศกมฺบนขวามือสุด แล้วลากลงมาตรงๆ ให้เสมอกับเส้นล่างของพยัญชนะให้ได้ขนาดเท่ากับตัวพยัญชนะ ดังตัวอย่างในตาราง แสดงการประกอบสระกับพยัญชนะ

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างบนพยัญชนะได้แก่ สระ อี อี้ ไม่ต้องตัดเส้นศกออกให้เขียนสระ อี อี้ ไว้ข้างบนชิดมุมขวาสุดของพยัญชนะนั้นๆ

เมื่อประกอบกับสระที่อยู่ด้านล่างของพยัญชนะได้แก่ สระ อุ ู ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิมทุกประการ แล้วเขียนสระไว้ที่ข้างล่างขวามือสุด

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างหน้าพยัญชนะ คือ สระ เอ ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม

ตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะกลุ่มที่ ๒

พยัญชนะ	สระ	รูปสำเร็จ	คำถ่ายถอด
Σ	-ะ	Σ	จ
Σ	-า	Σ	จา
Σ	อ	Σ	จิ
Σ	อ	Σ	จึ
Σ	อุ	Σ ₁	จุ
Σ	อุ	Σ ₁	จู
Σ	เ-	6Σ	เจ
Σ	เ-า	6Σ	เจา

ยกเว้นเมื่อประกอบกับ ว ให้เขียนตามตัวอย่าง $\text{ธ} + \text{อ} = \text{ธ}$

กลุ่มที่ ๓

พยัญชนะที่มีเส้นศกตามรูปนี้ ได้แก่ ๕ ๕ ๕ ๕

เมื่อประกอบกับสระ อา - ๖ (รวมถึงรูปสระ ๕-๖) ให้เขียนสระอา ต่อจากมุมขวาของเส้นศกโดยลากลงไปขนานกับเส้นหลังพยัญชนะนั้นๆ ดังตัวอย่างตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะ

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างบนพยัญชนะ ได้แก่ สระ อี อี้ ให้เขียนสระ อี อี้ ต่อจากเส้นศกมุมขวา

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างล่างพยัญชนะ ได้แก่ สระ อุ ู ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม แล้วเขียนสระไว้ที่ข้างล่างพยัญชนะขวามือสุด

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างหน้าพยัญชนะคือ สระ เอ ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม

ตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะกลุ่มที่ ๓

พยัญชนะ	สระ	รูปสำเร็จ	คำถ่ายถอด
๕	- ๕	๕	ช
๕	- ๖	๕	ชา
๕	๕	๕	ชิ
๕	๕	๕	ชี
๕	๖	๕	ชู
๕	๖	๕	ชู
๕	๕-	๕	เช
๕	๕-๖	๕	เชา

กลุ่มที่ ๔

๙๙

พยัญชนะที่มีเส้นศกตามรูปนี้ ได้แก่ ឃ ង ប ផ ល វ រ

เมื่อประกอบกับสระ อา -ា (รวมถึงรูปสระ 6-ា) ให้เขียนสระต่อจากเส้นศกด้านขวาแล้วลากลงขนานกับเส้นหลังของพยัญชนะในขนาดที่เท่ากัน

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างบนพยัญชนะ ได้แก่ สระ อี ใ ให้เขียนสระดังกล่าวต่อจากเส้นศกด้านขวามือแล้วลากขึ้นข้างบนตามรูปสระนั้น

เมื่อประกอบกับสระที่อยู่ด้านล่างของพยัญชนะ ได้แก่ สระ อุ ู ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม แล้วเขียนสระ อุ ู ไว้ที่ข้างล่างของพยัญชนะขวามือสุด

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างหน้าพยัญชนะ คือ สระ เอ ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม

ตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะกลุ่มที่ ๔

พยัญชนะ	สระ	รูปสำเร็จ	คำถ่ายถอด
ឃ	-ា	ឃា	ฆ
ង	-ា	ងា	ฆา
ប	្ន	ប្ន	ฆิ
ផ	្ន	ផ្ន	ฆี
ល	ា	លា	ฆุ
វ	ា	វា	ฆู
រ	ា	រា	ฆเ
ឃ	ា	ឃា	ฆเ

ยกเว้น ប เมื่อประกอบกับสระ -ា รูป ប จะเปลี่ยนไป เพราะหากเขียน สระ -า ตามวิธีดังกล่าว ប จะไปเหมือน ห เพื่อป้องกันการสับสน โบราณจารย์ท่านจึงให้เขียนเป็นรูป ប្ន แล้วจึงเติมสระ -า มีรูปดังนี้ ឃ្ន + ា = ឃា

ส เมื่อประกอบกับสระ อี ใ ตำแหน่งการวางสระ จะแตกต่างจากการประกอบกับพยัญชนะตัวอื่น กล่าวคือตำแหน่งที่จะวางติดกับเส้นศกขวามือสุด แต่ท่านให้นำศกด้านซ้ายมือออกแล้ววางสระ อี ใ แทนที่ ดังรูป ឃ + ្ន = ឃ្ន

กลุ่มที่ ๕

๕

พยัญชนะที่มีเส้นศกตามรูปนี้ ได้แก่ 𑀓 𑀔 𑀕 𑀖

เมื่อประกอบกับสระ อา - 𑀓 (รวมถึงรูปสระ 𑀓- 𑀓) ให้เขียนสระต่อจากรูปเส้นศกด้านขวาบนลากลง
ขวานกับเส้นหลังพยัญชนะ ดังตัวอย่างที่แสดงแล้วในตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะ

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างบนพยัญชนะ ได้แก่ สระ อี อี้ ให้เขียนสระดังกล่าวมุมขวาสุด
ติดเส้นศกของพยัญชนะกลุ่มนี้

เมื่อประกอบกับสระที่อยู่ด้านล่างของพยัญชนะ ได้แก่ สระ อุ ู ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม
แล้วเขียนสระไว้ที่ข้างล่างของพยัญชนะขวามือสุด

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างหน้าพยัญชนะ คือ สระ เอ ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม

ตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะกลุ่มที่ ๕

พยัญชนะ	สระ	รูปสำเร็จ	คำถ่ายทอด
𑀓	- ะ	𑀓	ณ
𑀓	- 𑀓	𑀓𑀓	ณา
𑀓	ี	𑀓	ณิ
𑀓	อี้	𑀓	ณี
𑀓	ุ	𑀓	ณุ
𑀓	ู	𑀓	ณู
𑀓	เ	𑀓	เณ
𑀓	เ- 𑀓	𑀓	เณา

กลุ่มที่ ๖

พยัญชนะที่มีเส้นศกตามรูปนี้ ได้แก่ ๕ ๖

เมื่อประกอบกับสระ อา -๖ (รวมถึงรูปสระ ๕-๖) มีวิธีเขียนต่างจากพยัญชนะกลุ่มอื่น กล่าวคือ รูปของเส้นศกจะเปลี่ยนไปเล็กน้อย โดยตัดเส้นที่วนลงแล้วขมวดเป็นวงออก จากนั้นลากเส้นสระต่อออกมาทางขวา แล้วลากลง ยกเว้น ๖ ให้ขมวดปลายเส้นที่ลากออกไปทางขวาม้วนเข้าก่อนแล้วจึงเขียนรูปสระ อา ดังตัวอย่าง ที่แสดงแล้วในตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะ

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างบนพยัญชนะ ได้แก่ สระ อี อี้ ให้เขียนสระติดกับเส้นศกมุมขวาสุด ของพยัญชนะ

เมื่อประกอบกับสระที่อยู่ด้านล่างของพยัญชนะ ได้แก่ สระ อุ ู ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม ทุกประการ แล้วเขียนสระไว้ที่ข้างล่างของพยัญชนะขวามือสุด

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างหน้าพยัญชนะ คือ สระ เอ ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม

ตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะกลุ่มที่ ๖

พยัญชนะ	สระ	รูปสำเร็จ	คำถ่ายถอด
๕	-ะ	๕	ง
๕	-๖	๕๖	งา
๕	๑	๕๑	งิ
๕	๑	๕๑'	งึ
๕	๑	๕๑ _๑	งู
๕	๑	๕๑ _๑	งู
๕	๕-	๕๕	เง
๕	๕-๖	๕๕๖	เงา

กลุ่มที่ ๗ พยัญชนะที่ไม่มีเส้นศก ได้แก่ ខ ក គ ឃ ង ច

เมื่อประกอบกับสระ อา - ា (รวมถึงรูปสระ ะ - ា) ให้เขียนสระต่อจากเส้นตัวพยัญชนะมุมขวามือสุด แล้วลากสระลงขนานกับพยัญชนะ ดังตัวอย่างในตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะ

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างบนพยัญชนะ ได้แก่ สระ อี อี้ ให้เขียนสระต่อด้านมุมขวามือสุดของพยัญชนะ

เมื่อประกอบกับสระที่อยู่ด้านล่างของพยัญชนะ ได้แก่ สระ อุ ู ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิมทุกประการ แล้วเขียนสระไว้ที่ข้างล่างของพยัญชนะขวามือสุด

เมื่อประกอบกับสระที่เขียนไว้ข้างหน้าพยัญชนะ คือ สระ เอ ให้คงรูปพยัญชนะไว้เหมือนเดิม

ตารางแสดงการประกอบสระกับพยัญชนะกลุ่มที่ ๗

พยัญชนะ	สระ	รูปสำเร็จ	คำถ่ายถอด
ខ	- ะ	ខ	ข
ខ	- ា	ខា	ชา
ខ	្រ	ខ្រ	ชี
ខ	្រ	ខ្រ	ชี
ខ	្រ	ខ្រ	ช
ខ	្រ	ខ្រ	ช
ខ	េ	ខេ	เข
ខ	េ-ា	ខេា	เขา

การซ้อนพยัญชนะ

พยัญชนะวรรคมีทั้งหมด ๒๕ ตัว แบ่งเป็น ๕ วรรค ในแต่ละวรรคมีพยัญชนะ ๕ ตัว ดังตัวอย่างในตาราง ฟังสังเกตและทำความเข้าใจหลักเกณฑ์การซ้อนพยัญชนะ ในตำราเล่มนี้ใช้ตัวเลขเป็นสัญลักษณ์เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจและสะดวกในการจดจำ กล่าวคือ เลข ๑ หมายถึงพยัญชนะตัวที่ ๑ ของแต่ละวรรค เช่น ๑/๑ หมายความว่า พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนอยู่ข้างบนให้ใช้รูปพยัญชนะตัวเต็ม ตัวล่างใช้รูปพยัญชนะตัวเชิงทุกที่ที่มีการอ้างถึง หลักการซ้อนพยัญชนะทุกระวรรคมีกฎเกณฑ์การซ้อนดังนี้ คือ

พยัญชนะตัวที่ ๑ ของแต่ละวรรคสามารถซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ และพยัญชนะตัวที่ ๒ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะตัวที่ ๓ สามารถซ้อนพยัญชนะตัวที่ ๓ และพยัญชนะตัวที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะตัวที่ ๕ ของแต่ละวรรคสามารถเขียนซ้อนข้างหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทุกตัว ทั้งนี้ ยกเว้นวรรค ก ห้ามใช้ ง ซ้อนตัวเอง

การเขียนพยัญชนะซ้อนหน้ากันกระทำได้เมื่อเราเขียนคำตั้งแต่ ๒ พยางค์ขึ้นไป โดยอาศัยหลักการซ้อนดังนี้ กล่าวคือ เอาพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรก เขียนซ้อนพยัญชนะตัวแรกของพยางค์หลัง เช่น คำว่า

รกุขนติ เมื่อแยกเป็นพยางค์จะได้ ๓ พยางค์ คือ รกุ + ขน + ติ

พยัญชนะสุดท้ายของพยางค์แรกคือ ก

พยัญชนะแรกของพยางค์หลัง หรือพยางค์ถัดไปคือ ข

๒ พยางค์ถัดไปคือ ขน + ติ พยัญชนะสุดท้ายของพยางค์แรกคือ น พยัญชนะแรกของพยางค์หลังคือ ต เมื่อได้ดังนี้แล้ว พยัญชนะที่ต้องเขียนซ้อนกันคือ ก กับ ข และ น กับ ต จะได้รูปดังนี้คือ **กข ฐ** , **ณ**

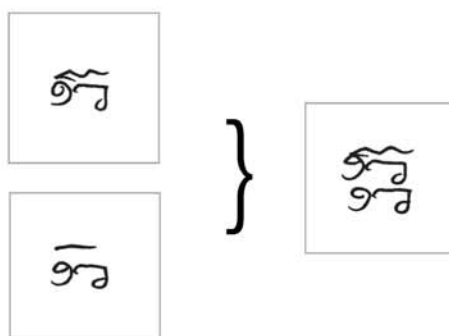
ก เป็นพยัญชนะตัวแรกของวรรค สามารถเขียนซ้อนหน้าตัวเองและ ข ซึ่งอยู่ในวรรคของตนได้ **กข** ในที่นี้คือ **กข ฐ**

น เป็นพยัญชนะตัวสุดท้ายของวรรคสามารถเขียนซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทุกตัว คือ **นต** **นถ** **นท** **นธ** **นณ** ในที่นี้ คือ **นต ฐ**

พยัญชนะวรรค ก และเกณฑ์การซ้อนของพยัญชนะวรรค ก

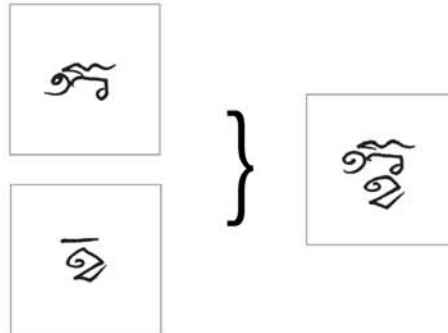
๑	๒	๓	๔	๕ (สามารถซ้อนพยัญชนะในวรรคของตนได้ทุกตัว)				
ក	ខ	គ	ឃ	ង				
ក	ខ	គ	ឃ	ង				
១/១	១/២	៣/៣	៣/៤	៥/១	៥/២	៥/៣	៥/៤	៥/៥
ក្រ	ក្ន	ក្ត	ក្ន	ក្ន	ក្ន	ក្ន	ក្ន	—
កុក	កុខ	កុគ	កុឃ	កុង	កុង	កុង	កុង	ไม่ใช่

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ หรือเขียนซ้อนหน้าตัวเอง คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรก และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นตัวเดียวกัน

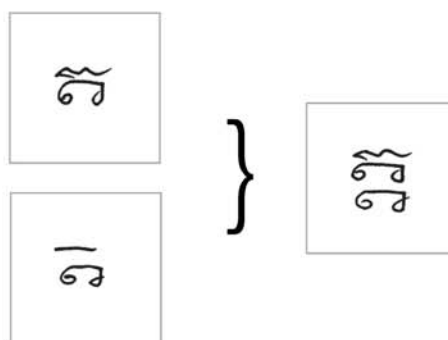
កក្រក	ตฤเกติ	កក្រក្ន	ตฤกนิปาต
កក្នក	สฤเกสุ	កក្នក	สฤกชนปท
កក្នក	จฤกวัตติ	កក្នក	จฤโกส

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณ

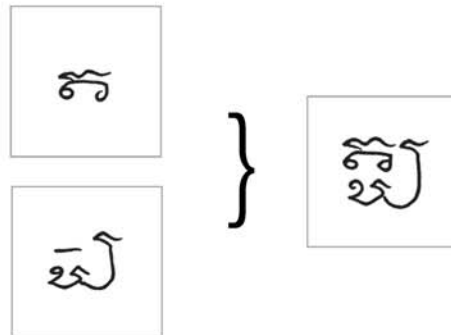
รล	รขติ	รลเรธา	รขเทธา
รลเรธา	ปมฺกเขา	รลเร	ภิกขุณี
รลเรธา	อกเขา	ลเรธา	ทกเขา

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณ และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเช่นเดียวกัน

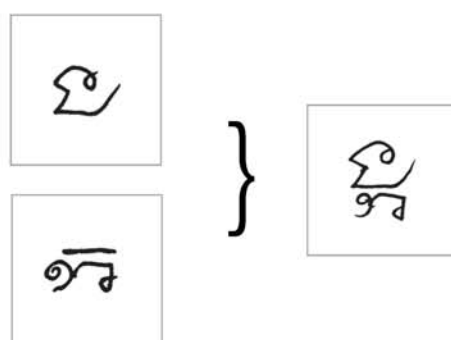
ลล	อุปสค	รลล	อคคติ
ลล	เอตทคค	ลล	มคค
รลล	อคค	รลลล	อคคปณเภา

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณ

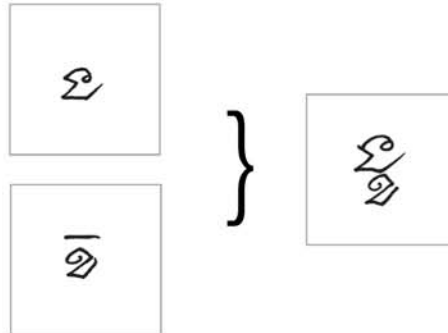
សសឆ្មារ	พยคฺฆา	ឌឆ្មារស	อุคฺฆมาส
រ-រណឆ្មី	อนคฺฆ	ร-รฌฌី	อคฺฆติ
មមាឆ្មី	มหคฺฆ	ร-รฌฌារ	อนคฺฆา

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณเดียวกัน

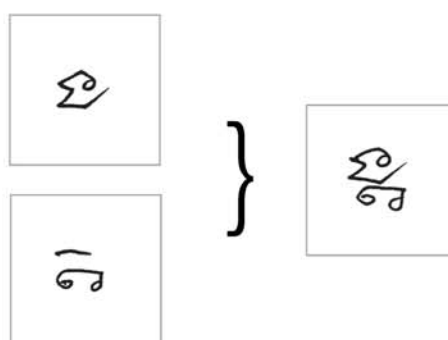
សយ្យ	ตงฺเก	សយ្យ	สงฺกา
ឃយ្យ	ปงฺเก	ឃយ្យ	ปงฺกุ
រ-រយ្យ	องฺกุเสา	ร-รย្យ	กงฺกุ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณ

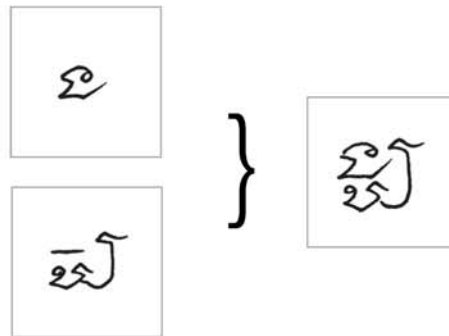
សង្ខារ	สงขาร	សង្ខេប	สงเขป
បដិសន្ធិ	ปถิสงฺขณ	សង្ខុប	สงขยา
កង្ខ	กงข	សង្ខេ	สงเข

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเดียวกัน

សង្ខារិក	สงฺคณิก	វរង្គង	วรงฺค
វរង្គបាល	วรงฺคิม	សង្ខេ	มฺงค
សង្ខេ	สงฺค	សង្ខេ	คฺงค

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณเดียวกัน

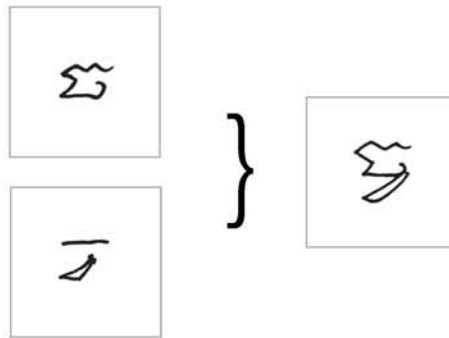

๕๔	สงฆาฏี	๕๔	อิงฆ
๕๔	สงฆาต	๕๔	ชงฆ
๕๔	สงฆา	๕๔๕๔	สงฆการี

พยัญชนะวรรณ จ และเกณฑ์การซ้อนของพยัญชนะวรรณ จ

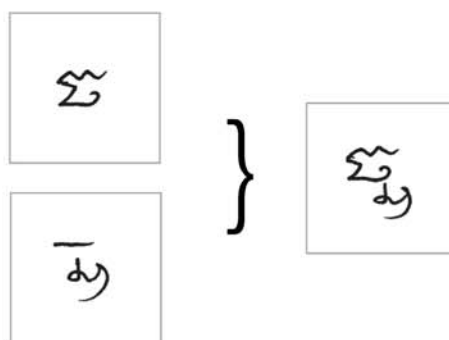
๑	๒	๓	๔	๕ (สามารถซ้อนพยัญชนะในวรรณของตนได้ทุกตัว)				
๕	๕	๕	๕๕	๕๕				
จ	จ	ช	ฉ	ญ				
๑/๑	๑/๒	๓/๓	๓/๔	๕/๑	๕/๒	๕/๓	๕/๔	๕/๕
๕	๕	๕	๕๕	๕๕	๕๕	๕๕	๕๕	๕๕
จจ	จจ	ชช	ฉฉ	ญจ	ญจ	ญช	ญฉ	ญญ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ หรือเขียนซ้อนหน้าตัวเอง คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณ และไม่มีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นตัวเดียวกัน

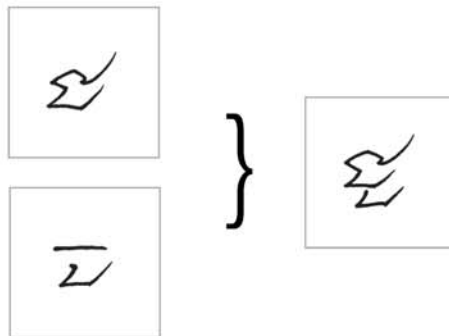
ឆឆតា	อจจคา	ឆឆង្គ	อาทิจจ
ង្គឆ	กิจจ	ឆេរង្គ	เสารจจ
ឆង្គ	อนิจจ	ងង្គ	ปฏิจจ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณ และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณ

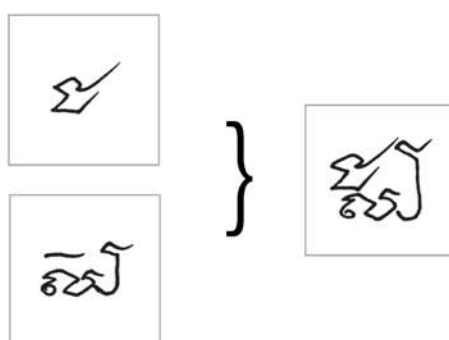
ងឆ	ปจจคา	ងង្គ	วิจิจจคา
ឆង	อจจนิ	ងឆ	อิจจคา
ងង	มจจคา	ងង	มิจจคา

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเดียวกัน

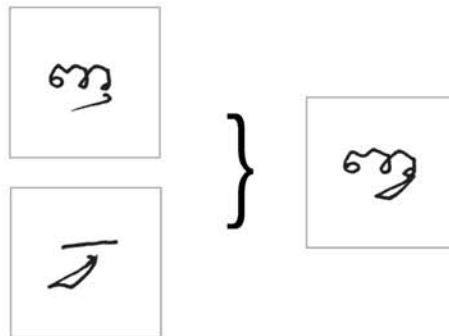
๕๖๖๖	ปพพชชา	๖-๖๖	อชช
๖๖๖๖	ณชชา	๖๖๖๖๖	มชชปมาท
๖-๖๖๖	อวิชชา	๖๖๖๖๖๖	วิชชาจรณ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณ

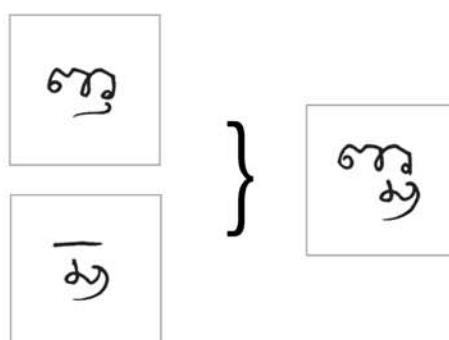
๕๖๖๖๖	โพชฌนค	๖๖๖๖๖๖๖	อชฌาสย
๖๖๖๖๖	พุชฌติ	๖๖๖๖๖๖๖	อุปชฌาเยา
๖๖๖๖๖	มชฌมา	๖๖๖๖๖๖	มชฌตต

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และมียพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณเดียวกัน

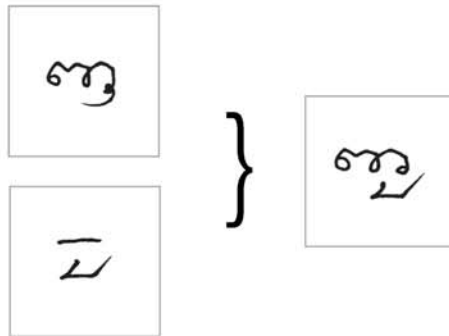
ករកា	กณจนา	รកะระ	ปณจคติ
រក្រក	ยักญจ	ระรค	สึลญจ
គក្រក	สณจจุจ	รคระ	ปณจลึล

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และมียพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณเดียวกัน

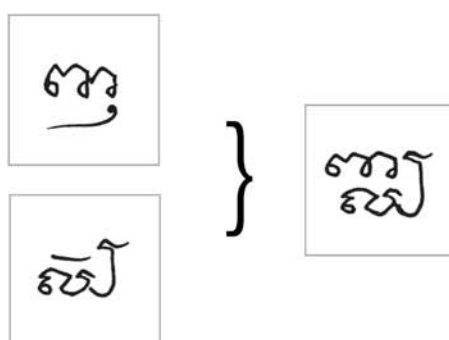
គក្រង	สณจหน	รคระ	อุปคณจุ
រក្រង	อุปคณจ	คกร	อุณจ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเดียวกัน

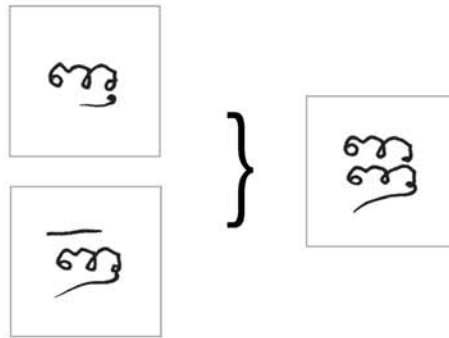
รณง	วลญเชา	รณง	วลญช
รณงเฉรร	อญชลีกร	บรณง	ปทวลญเชา
ฉิรณง	คิตญชลี	บรณง	ปทวลญช

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณเดียวกัน

รณญ	วณณา	รณญ	วณณิตถี
-----	------	-----	---------

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๕ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณเดียวกัน

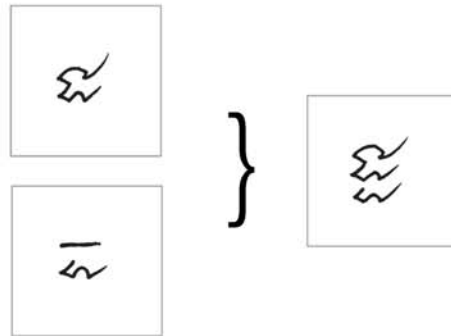

កក	กณณา	កកក	อณณมณณ
ក	รณณา	ក	สณณา
ក	ปณณา	ក	วิณณาณ

พยัญชนะวรรณ ๕ และเกณฑ์การซ้อนของพยัญชนะวรรณ ๕

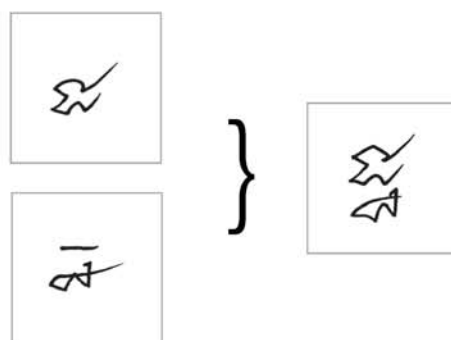
๑	๒	๓	๔	๕ (สามารถซ้อนพยัญชนะในวรรณของตนได้ทุกตัว)				
ក	ក	ក	ក	ក				
ឃ	ឃ	ឃ	ឃ	ឃ				
ឃ	ឃ	ឃ	ឃ	ឃ				
១/១	១/២	៣/៣	៣/៤	៤/១	៤/២	៤/៣	៤/៤	៤/៤
ក	ក	ក	ក	ក	ក	ក	ក	ក
ឃ	ឃ	ឃ	ឃ	ឃ	ឃ	ឃ	ឃ	ឃ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ หรือเขียนซ้อนหน้าตัวเอง คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรค และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นตัวเดียวกัน

ច្បង	วญติ	ច្បងច្បង	สุวณฺณปญ
ច្បងច្បង	วญสงสาร	ច្បងច្បង	กิเลสวญ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรค และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรค

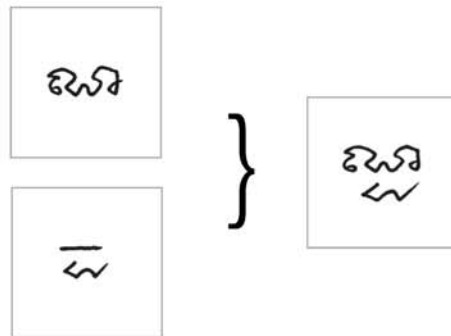

ច្បងច្បង	หญตฺตฺญา	ច្បងច្បង	อญมีปฺญา
ច្បង	สนตฺตฺริ	ច្បង	มิจฺนาทិฏฺฐิ
ច្បង	อญ	ច្បងច្បង	รญปฺสาสนาปฺยา

လောက	လောက	အိန္ဒြိယ	အိန္ဒြိယ
------	------	----------	----------

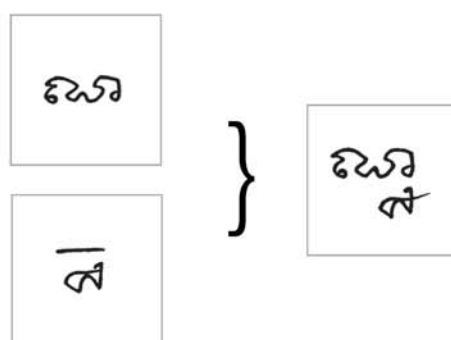
The diagram illustrates the relationship between Burmese characters and the English word 'dust'. On the left, the characters 'ဒု' (du) and 'သ်' (shin) are shown in separate boxes. A large curly bracket groups these two characters, pointing towards the English word 'dust' on the right. This indicates that the combination of 'ဒု' and 'သ်' forms the syllable 'သု' (su), which is a component of the word 'dust'.

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณเดียวกัน

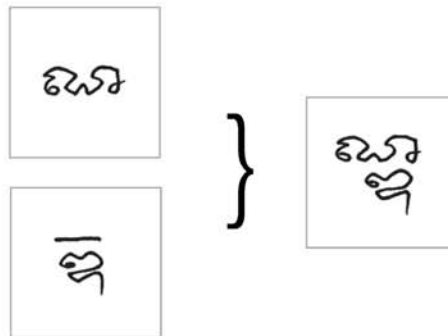
វិឆឆោ	กณฺเฐา	វិឆ្ឆវិឆវិ	กณฺเฑีผล
វិឆ្ឆវិ	กณฺฐก	វិឆ្ឆវិវិ	กณฺฐกวดิกา

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณเดียวกัน

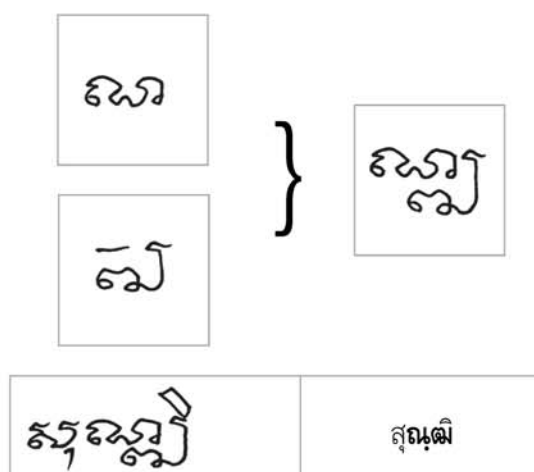
វិឆ្ឆោ	กณฺเฐา	វិឆ្ឆស	กณฺฐก
វិឆ្ឆស	กณฺฐสุตัก	វិឆ្ឆស	กณฺฐสุตา

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเดียวกัน

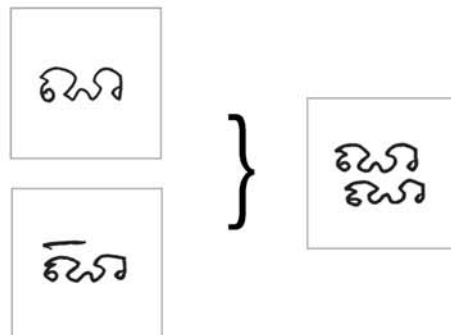

ឆឆោ	จณฺเฑา	ឆគោ	จณฺเฑา
តត្ថុនី	ตณฺฑลฺ	ឆត្ថុនី	ปนฺฑิตา
កត្ថុនី	กณฺฑลฺ	ឆត្ថុនី	ปนฺฑิเว

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณเดียวกัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๕ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณเดียวกัน

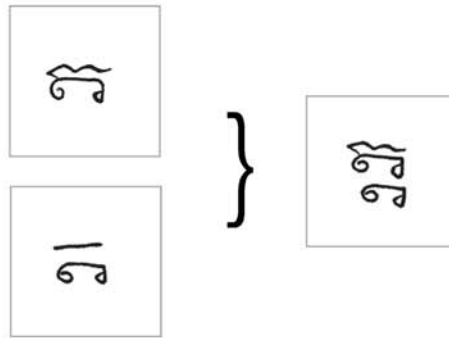

ឆឆ	กณณ	ឆឆឆឆ	หิรณณ
ឆឆ	สุณณ	ឆឆ	ติณณ
ឆឆ	ปณณ	ឆឆ	ปริปณณ

พยัญชนะวรรณ ๓ และเกณฑ์การซ้อนของพยัญชนะวรรณ ๓

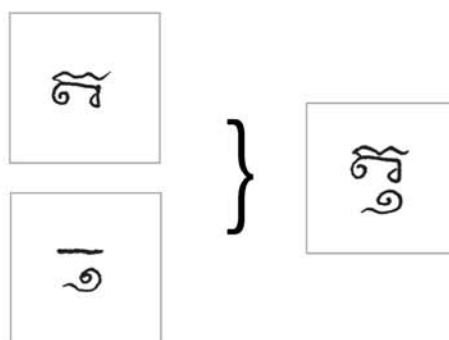
๑	๒	๓	๔	๕ (สามารถซ้อนพยัญชนะในวรรณของตนได้ทุกตัว)				
ត	ជ	ន	ដ	ន				
ត	ជ	ន	ដ	ន				
๑/๑	๑/๒	๓/๓	๓/๔	๕/๑	๕/๒	๕/๓	๕/๔	๕/๕
ត	ត	ន	ន	ន	ន	ន	ន	ន
តត	តត	តត	តត	តត	តត	តត	តត	តត

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ หรือเขียนซ้อนหน้าตัวเอง คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณ และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นตัวเดียวกัน

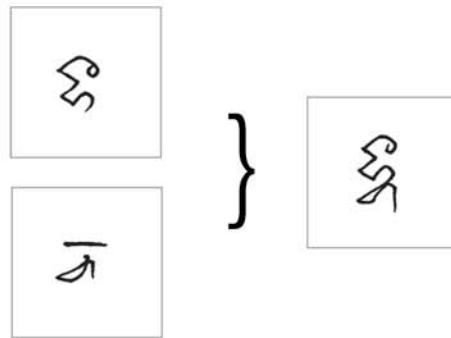
ជិត្ត	จิตต์	ញាญ្ជ	จตุตาฬ
បណ្ណតិ	ปณฺณตติ	មត្តក្ខត	มตฺตณฺฏตา
បណ្ណ	ปณฺณ	រត្នរវរ	อตุตภาเว

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณ และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณ

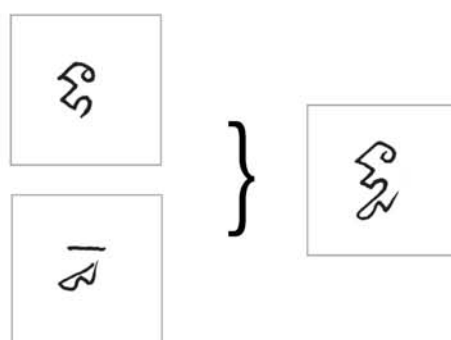
រត្នរវរ	อตุตภาเว	รត្នរវរ	อตุตโยชนา
សមត្ថរវរ	สมตฺตภาเว	តត្ថត	อิตฺถิลิงค
ហត្ថ	หตฺถ	បត្ថ	ปตฺถน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเดียวกัน

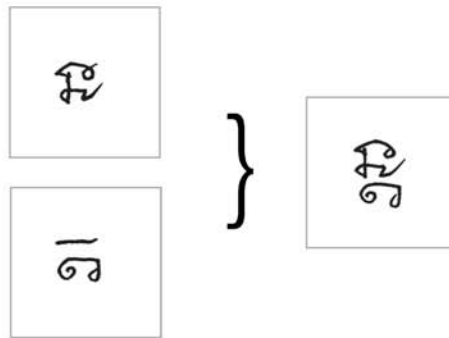
សន្ធិវិទ	สพฺพินฺติ	ឧបន្ទវិ	อุปทวํ
นฺ	มทฺทวํ	นฺ	จุทฺทส
นฺ	ลทฺทเก	นฺ	กทฺทติ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณ

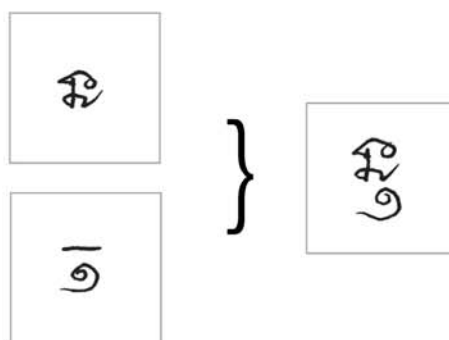
សន្ធិវិទ	สพฺพธาธิเก	น	ลทฺธิ
น	ลทฺธา	น	ปฏិพทฺธ
น	พทฺธา	น	มหทฺธเน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และมียพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณเดียวกัน

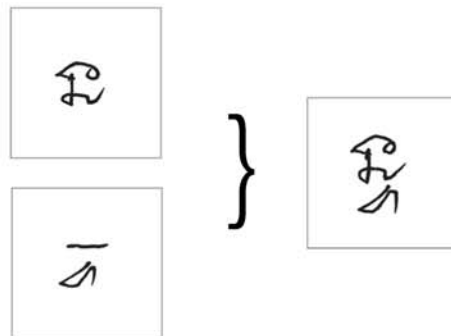
រតនត្ថវត្ថ	อดิถุทนต์	ត្អ	สนธิ
និមន្ត	นิมนต์	ត្អ	ตณฺธิ
ជិត្ត	จิตฺต	ត្អ	ทนต์

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และมียพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณเดียวกัน

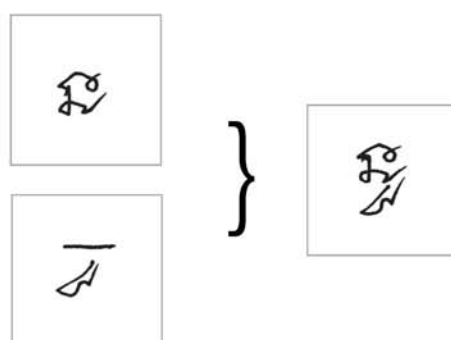
សន្ធា	สนธวา	ប្អស្អ	ปฐิสนธาร์
ប្អ	ปณฺธ	ร-ร-អ្នក	อนฺตธิเกา
ត្អ	คณฺธ	ស្អ	สทฺธ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเดียวกัน

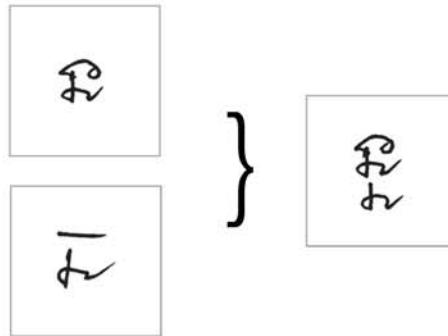
ចង្កោ	จนฺทา	តង្កោ	อินฺทา
តង្កបង្កោ	อินฺทปญฺเภา	ចង្កាទេស	จนฺทาเทวี
នតង្កបង្កោ	มลินฺทปญฺหา	ចង្កបង្កេរទេស	จนฺทปชฺชาเตา

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณเดียวกัน

តង្ក	สนฺธิ	อนฺ	จนฺธ
តង្កាន	สนฺธาน	จรฺ	อนฺธ
នតង្ក	สินฺธุ	จรฺ	กนฺธเรา

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณเดียวกัน

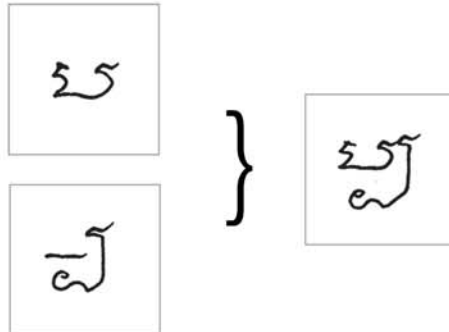

នរ	อนุน	នរ	สมุณนา
រ	ภินนา	ร-ร	อาสนุน
នរ	นลินนา	នរ	นิปนนา

พยัญชนะวรรณ ๑ และเกณฑ์การซ้อนของพยัญชนะวรรณ ๑

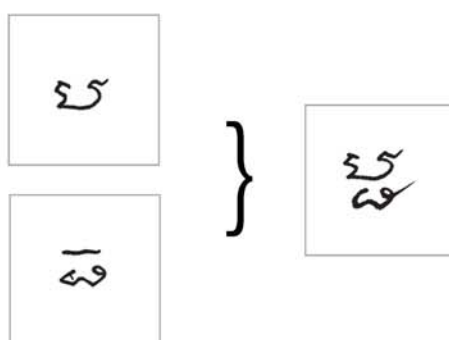
๑	๒	๓	๔	๕ (สามารถซ้อนพยัญชนะในวรรณของตนได้ทุกตัว)				
น	ณ	น	ร	น				
ป	พ	พ	ภ	ม				
๑/๑	๑/๒	๓/๓	๓/๔	๕/๑	๕/๒	๕/๓	๕/๔	๕/๕
น	ณ	น	ร	น	ณ	น	ร	น
ป	พ	พ	ภ	ม	พ	ม	ภ	ม

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ หรือเขียนซ้อนหน้าตัวเอง คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณ และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นตัวเดียวกัน

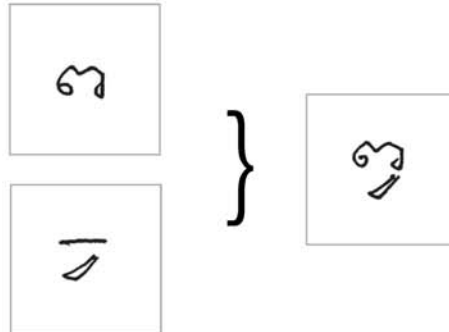
សន្ទស្ស	สงกปป	សស្ស	สปป
ឌុត្តស្ស	โอดตปป	សត្តស្សករណ៍	สตตปปกรณ
ត្រស្ស	กปป	รรស្សត្រ	อปปก

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณ และมีพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณ

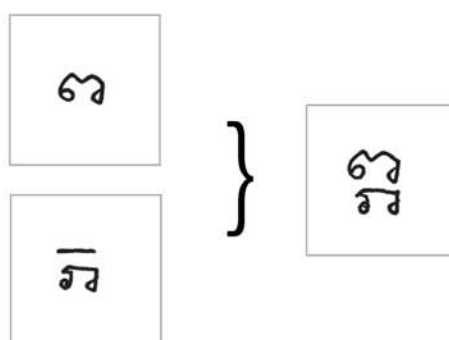
បុស្ទ	ปปผา	បស្ទត្រ	ปปผก
បិស្ទតិ	ปปผล	តិស្ទបុស្ទ	ภิสปปผ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเดียวกัน

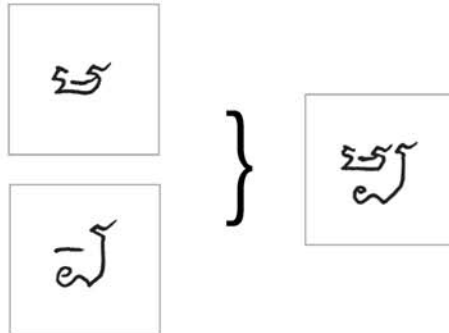
សព្វទានំ	สพฺพทานํ	ร-รวิส	อาภพฺพ
ប្រសូត្រ	ปพฺพชฺชา	ប្រសូតិ	ปพฺพตํ
បុព្វេស្វ	บุพฺพณฺเห	ភាវិត្រ	กาตพฺพ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณ

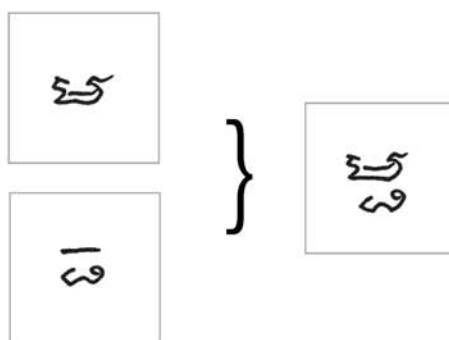
វិស្វន័	คพฺพธรา	ร-รวิส	อพฺภกฺขานํ
វរវត្ត	อารพฺภ	វិស្វ	คพฺภ
វិស្វ	ลพฺภติ	វិស្វ	โอภพฺภิก

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๑ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๑ ของวรรณเดียวกัน

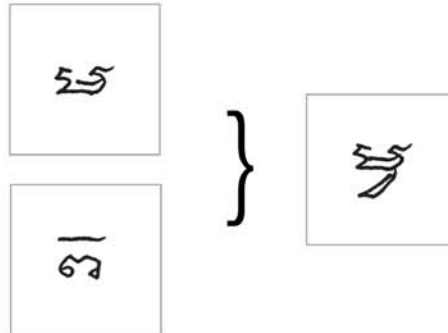
รรมุทฺธิยฺยเร	อนุกมฺปก	รลลยฺยวเร	สมปชาเน
ทฺธิยฺยลล	กมฺปนาท	รลลยฺยลล	สมปชฌณ
รลลยฺยเร	สมปนา	รลลยฺยลล	สมปตฺติ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๒ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๒ ของวรรณเดียวกัน

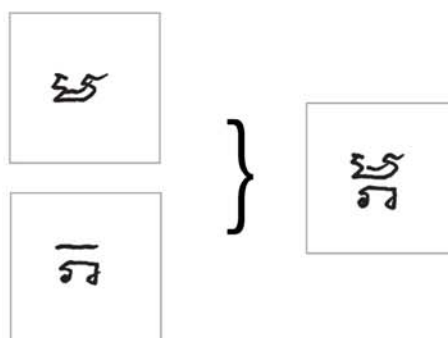
รลลยฺยเร	สมฺพญฺเจ
รลลยฺยเร	สมฺพสุเส

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๓ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และมียพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๓ ของวรรณเดียวกัน

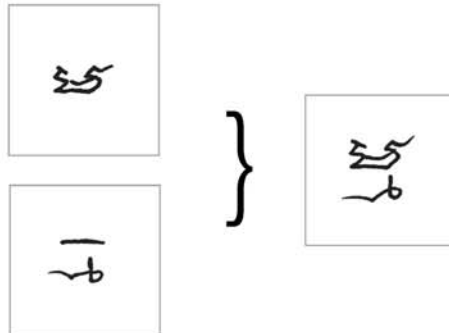
ร-รล๕	อาลมพ	๕๕๕	สมเพาธิ
๕๕๕๕๕๕	ขมพูปติสุตต	๕๕๕๕	สมพุทฺธา
ร-ร๕	อมพร	๕๕๕	อมพ

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๔ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และมียพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๔ ของวรรณเดียวกัน

๕๕๕๕	กุมภณ๕	๕๕๕๕๕๕	สมภารวิปาก
๕๕๕๕๕๕	กุมภกา๕	๕๕๕๕๕	อารม๕
๕๕๕	กุมภี	๕๕๕๕๕๕	สม๕๕๕

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้พยัญชนะตัวที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะตัวที่ ๕ คือ คำใดๆ ที่มีพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยางค์แรกเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณ และพยัญชนะตัวแรกของพยางค์ถัดไปเป็นพยัญชนะตัวที่ ๕ ของวรรณเดียวกัน

๕๕๕๕๕	กมุทกเว	๕๕๕	สมุท
๕๕๕	อมุ	๕๕๕๕๕๕	กมุทาธิการ
๕๕๕๕๕	ธมุทเว	๕๕๕๕๕๕	อารมุณ

การซ้อนกันของพยัญชนะเศววรรณ

พยัญชนะเศววรรณสามารถซ้อนได้ทั้งตัวของมันเองและตัวอื่นได้ด้วย ในที่นี้จะยกตัวอย่างเฉพาะคำที่พบได้บ่อยครั้งในเอกสารโบราณ เช่น

ยุย	อยยุ	๕๕๕๕
	มนุสฺสวินยุย	๕๕๕๕๕๕๕๕๕๕
สุส	มนุสฺส	๕๕๕๕๕
	อุสฺสหา	๕๕๕๕๕๕
ลุล	ปลุลก	๕๕๕๕๕
	มหุลก	๕๕๕๕๕๕๕
ยุห	อารุยุห	๕๕๕๕๕๕
	คารุยุหา	๕๕๕๕๕๕๕๕

อักขระพิเศษ คือ (๓) ในภาษาบาลี อักขระตัวนี้ เรียกว่า นิคคหิต ใช้ร่วมกับสระเสียงสั้น คือ สระ อะ อี และ อุ เวลาอ่านให้อ่านเหมือนกับมี ง สะกดผสมกับสระทั้ง ๓ นั้น ตัวอย่าง

ตารางแสดงการผสม (๓) กับสระเสียงสั้น อะ อี อุ

คำศัพท์		ให้อ่านว่า	ไม่อ่านว่า
ธมฺมํ	ธมฺม	ทม-ม้ง	-
กนฺตํ	กนฺต	ก้น-ต้ง	-
กักรณ	กักรณ	กิง-กะ-ระ-ณา	กั-กะ-ระ-ณา
ตทํ ตทํ	ตทํ ตทํ	ตะ-ทิง ตะ-ทิง	ตะ-ทึ ตะ-ทึ
กาตํ	กาตํ	กา-ตุง	-
วิสุํ วิสุํ	วิสุํ วิสุํ	วิ-สุง วิ-สุง	-

ตารางแสดงการผสมสระกับพยัญชนะ ภาษาไทย ที่ไม่มีตัวสะกด

แสดงตัวอย่างการผสมสระกับพยัญชนะ ก เป็นตัวอย่าง

[illegible]

จึงผสมสระเหล่านี้กับพยัญชนะที่มีเส้นศกเหมือนกับตัว ก

แสดงตัวอย่างการผสมสระกับพยัญชนะ จ

-ะ	-า	-อ	-ะ	-ะ	-ะ	-	-	-ะ
ຈະ	ຈາ	ຈ	ຈ	ຈ	ຈ	ຈ	ຈ	ຈະ
เ-	แ-ะ	แ-	โ-ะ	โ-	เ-าะ	-อ	เ-อะ	เ-อ
ច	ចេះ	ចេ	ចៃះ	ចៃ	ចោះ	ច	ច្រះ	ច្រ
เียะ	เีย	เือะ	เือ	ัวะ	ัว	ำ	ไ-	ใ-
ឡៃះ	ឡៃ	ឡៃះ	ឡៃ	ឡៃះ	ឡៃ	ឡ	ໄ	ໃ
เ-า	ฤ	ฤา						
เอา	เญ	เญ						

จงผสมสระเหล่านี้กับพยัญชนะที่มีเส้นศกเหมือนกับตัว จ

.....

.....

.....

.....

.....

แสดงตัวอย่างการผสมสระกับพยัญชนะ ช

-ะ	-า	-ิ	-ึ	-ุ	-ู	-เ	-เ	-ะ
๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕
เ	แะ	แะ	โะ	โ	เาะ	-อ	เอะ	เอ
๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕
เียะ	เีย	เือะ	เือ	ัวะ	ัว	ำ	เ	เ
๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕
เา	ฤ	ฤา						
๕	๕	๕						

จงผสมสระเหล่านี้กับพยัญชนะที่มีเส้นศกเหมือนกับตัว ช

.....

.....

.....

.....

.....

แสดงตัวอย่างการผสมสระกับพยัญชนะ ๓

[illegible]

จงผสมสระเหล่านี้กับพยัญชนะที่มีเส้นศกเหมือนกับตัว ฅ

แสดงตัวอย่างการผสมสระกับพยัญชนะ น

ะ	า	ิ	ึ	ึ	ึ	ุ	ุ	เะ
นะ	นา	นิ	นึ	นึ	นึ	นุ	นุ	เนะ
เ	เะ	แ	เะ	เ	เะ	-อ	เอะ	เอ
เ	เะ	เ	เะ	เ	เะ	เ	เะ	เ
เียะ	เีย	เือะ	เือ	เัวะ	เัว	เัว	เเ	เเ
เือะ	เือ	เือะ	เือ	เือ	เือ	เือ	เเ	เเ
เเ	เ	เเ						
เเ	เ	เ						

จงผสมสระเหล่านี้กับพยัญชนะที่มีเส้นศกเหมือนกับตัว น

.....

.....

.....

.....

.....

แสดงตัวอย่างการผสมสระกับพยัญชนะ ข

[illegible]

จงผสมสระเหล่านี้กับพยัญชนะที่มีเส้นศกเหมือนกับตัว ข

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีผสมสระกับพยัญชนะตามมาตราต่างๆ

การผสมสระและพยัญชนะตามมาตราต่างๆ ในตำราเล่มนี้ จะเรียงลำดับตามหนังสือมูลบทบรรพกิจ แบบสอนหนังสือไทยของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) โดยเรียงตามมาตรา และยกตัวอย่างประกอบ

มาตรา แม่ ก กา คือ คำที่มีส่วนผสมระหว่างสระกับพยัญชนะเท่านั้น ให้วางสระตามตำแหน่งของสระแต่ละตัว เช่น สระหน้าพยัญชนะ สระหลังพยัญชนะ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

กะ	กา	กิ	กี	กึ	กือ
กัะ	กาว	กิง	กิว	กึะ	กือ
กุ	กู	เกะ	เก	แกะ	แก
กั	กา	เกะ	เก	แกะ	แก
โกะ	โก	เกอะ	กอ	เกอะ	เกอ
ไอะ	ไอ	เอะ	อ	เอะ	อ
เกียะ	เกีย	เกือะ	เกือ	กัะ	กั
เวยะ	เวย	เวยะ	เวย	กัะ	กั
ก่า	ไก	ไก	เกา	กฤ	กฤ
กั	ไก	ไ	เวย	กฤ	กฤ

มาตรา แม่ กน คือ คำใดๆ ที่ผสมระหว่างสระกับพยัญชนะ และใช้ตัว น ญ ณ ร ล ฟ เป็นตัวสะกด
ดังตัวอย่าง

วัน	ปัญญา	วันโรค	นคร	กาล	กาฬ
វ័ន	ប័ណ្ណ	វ័ណ្ឌរោគ	ណគរ	កាល	កាល្ឌ
แทนที่	สัญญา	มณฑล	อากร	อภิบาล	จักรวาฬ
ខេត្តិ	ស័ណ្ណ	មណ្ឌល	រ-អាគរ	រ-វិបាល	ជ័ត្រវាฬ

มาตรา แม่ กง คือ คำใดๆ ที่ผสมระหว่างสระกับพยัญชนะ และใช้ ง เป็นตัวสะกดเท่านั้น ดังตัวอย่าง

กาง	ทาง	ต่าง	นาง	สาาง	ลาาง
កាវ	តាវ	តាវ	នាវ	សាវ	លាវ
ข้าง	บาง	พราง	ยาง	แย่าง	แก่าง
ខ្សែ	តាវ	ព្រាវ	យាវ	យ្យែវ	ក្រែវ

มาตรา แม่ กก คือ คำใดๆ ที่ผสมระหว่างสระกับพยัญชนะ และใช้ตัว ก ข ค ฃ เป็นตัวสะกด
ดังตัวอย่าง

กนก	นรก	ยก	รก	นาก	มาก
ករក	នរក	យក	រក	នាក	មក
หลาก	หาก	หลอก	หยอก	หอก	ปอก
ហ្លាក	ហ្លាក	ហ្លោក	ហ្លោក	ហ្លាក	ប្លាក

มาตรา แม่ กต คือ คำใดๆ ที่ผสมระหว่างสระกับพยัญชนะ และใช้ตัว ด จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฦ ย ร ฤ ล ฦ ว ศ ษ เป็นตัวสะกด ดังตัวอย่าง

กัต	สัจจะ	ครุฑ	สหัสสะ	มัททวะ	ตุมฺภี
ក្រិត	ស័ច្ចះ	ក្រុត	សហស្សះ	ម័ត្តុះ	តុំប្រឹ
สัทธา	วัฒนา	ณัชชา	จิตกร	หัตถี	อิตถี
ស័ត្តា	វត្ត្យា	ណ័ច្ចា	ជិតក្រ	ហ័ត្ថិ	អិត្តិ

มาตรา แม่ กบ คือ คำใดๆ ที่ผสมระหว่างสระกับพยัญชนะ และใช้ตัว บ ป พ เป็นตัวสะกด ดังตัวอย่าง

พบ	สบ	ลบ	กอบ	หอบ	lob
ប្រ	ស្រ	ល្រ	ក្រប	អ្រប	ល្រប
รอบ	สูบ	เก็บ	สแป	แหบ	เกลบ
រូប	ស្រប	កើប	ស្រែប	អ្រែប	កើប

มาตรา แม่ กม คือ คำใดๆ ที่ผสมระหว่างสระกับพยัญชนะ และใช้ตัว ม เป็นตัวสะกด ดังตัวอย่าง

ผม	นม	สุม	ลุม	ชม	ตุม
ម្រ	អ្រ	ស្រុម	ល្រុម	ម្រ	ត្រុម
ตรม	พรม	กรม	เล้ม	เกษม	กลุ่ม
ត្រម	ព្រម	ក្រម	លើម	ក្រេម	ត្រុម

มาตรา แม่ เกย คือ คำใดๆ ที่ผสมระหว่างสระกับพยัญชนะ และใช้ตัว ย เป็นตัวสะกด ดังตัวอย่าง

เลย	เสย	เคย	เปย	เกย	กาย
𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢
ลย	กย	หย	นย	บย	ตย
𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢

มาตรา แม่ เกว คือ คำใดๆ ที่ผสมระหว่างสระกับพยัญชนะ และใช้ตัว ว เป็นตัวสะกด ดังตัวอย่าง

ลาว	สาว	หนาว	เหลว	เหว	กวาว
𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢
ขาว	ปาว	เหลียว	เหี้ยว	เผี้ยว	เขี้ยว
𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢	𑀓𑀺𑀢

บทที่ ๕

หลักเกณฑ์การถ่ายถอด

การถ่ายถอด คือ การเปลี่ยนรูปอักษรและอักษรวิธีแบบหนึ่งไปเป็นอีกแบบหนึ่งและสามารถเปลี่ยนกลับไปเป็นรูปอักษรและอักษรวิธีเดิมได้ โดยอาศัยหลักเกณฑ์การถ่ายถอดที่นักภาษาโบราณกำหนดขึ้น

การเขียนหนังสือของคนไทยในอดีตมักจะเขียนตามเสียงที่ได้ยิน ดังนั้นการสะกดคำแต่ละคำในการเขียนตามเสียงที่ได้ยินแต่ละครั้งจึงแตกต่างกันไป เพราะยังไม่มีกฎเกณฑ์การเขียนสะกดคำให้ยึดถือเป็นมาตรฐานตามอย่างพจนานุกรมในปัจจุบัน ดังนั้นการถ่ายถอดรูปและอักษรวิธีของอักษรโบราณทุกชนิดให้เป็นอักษรไทยปัจจุบัน นักภาษาโบราณจึงต้องกำหนดกฎเกณฑ์การถ่ายถอดขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐาน ให้สามารถเขียนคำทุกคำกลับไปเป็นรูปอักษรและอักษรวิธีเดิมได้ โดยกระทำเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการถ่ายถอด

๑. ถ่ายถอดอักษรแบบตัวต่อตัว โดยเริ่มต้นจากอักษรตัวแรกซ้ายมือสุดไปขวามือ ไม่ว่าอักษรตัวนั้นจะเป็นสระหรือพยัญชนะ โดยให้คงเครื่องหมายต่างๆ ที่มีอยู่เดิมไว้ แม้จะไม่มีใช้ในปัจจุบันเรียกว่าถ่ายถอดตามอักษรวิธีที่ปรากฏในเอกสาร

๒. อักษรที่เขียนซ้อนกันบน-ล่าง ให้ถ่ายถอดอักษรที่ซ้อนอยู่ข้างบนก่อนแล้วใส่เครื่องหมาย (. (จุด)) ข้างใต้อักษรนั้น แล้วจึงถ่ายถอดอักษรที่ซ้อนอยู่ข้างล่างต่อไป โดยเขียนให้อยู่ในบรรทัดเดียวกัน

๓. เขียนคำถ่ายถอดด้วยอักษรวิธีปัจจุบัน ในขั้นนี้ คำภาษาไทย จะสามารถรู้ความหมายของคำได้ ส่วนคำภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต จะอยู่ในขั้นตอนการแบ่งวรรค แบ่งคำศัพท์ ตามหลักไวยากรณ์ เพื่อการสอบค้นคำศัพท์และแปลต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

ตำราเล่มนี้กำหนดให้พิมพ์คำถ่ายถอดของคำที่ใช้สระลอย เป็นอักษรตัวหนาเพื่อเป็นข้อสังเกตให้สามารถเขียนกลับไปเป็นอักษรวิธีเดิมได้ เช่น คำว่า เองตัวดี (เองตัวดี) หมายถึง อักษรวิธีเดิม คำแรกใช้สระเอในรูปสระลอย ส่วนคำถัดมาใช้รูปสระจม

การฝึกหัดถ่ายถอดในตำราเล่มนี้ จะแสดงตัวอย่างคำศัพท์ง่ายๆ ที่มีส่วนประกอบไม่ซับซ้อนก่อน แล้วจึงแสดงคำศัพท์ที่ยากขึ้นเป็นลำดับไป เพื่อให้ผู้เริ่มเรียนอักษรขอม ค่อยๆ เรียนรู้คำศัพท์ไปตามลำดับขั้น ทำให้ไม่กังวลว่าเรียนรู้ในสิ่งที่ยาก

อนึ่ง คำปัจจุบันที่เป็นคำเดียวกัน ความหมายเดียวกัน แต่บันทึกไว้ในเอกสารต่างกัน คำถ่ายถอดก็จะต่างกันไปด้วย ทั้งนี้ได้นำคำศัพท์ความหมายเดียวกันแต่บันทึกไว้ต่างกันมาถ่ายถอดเปรียบเทียบแสดงเป็นตัวอย่างดังนี้

ตารางแสดงการถ่ายถอดคำศัพท์ความหมายเดียวกันแต่เขียนต่างกัน

คำศัพท์	คำถ่ายถอด	คำปัจจุบัน
អភិធម្មសង្កតិ	อภิธมฺสงฺคินี	อภิธรรมสังคินี
រអភិធម្មសង្កតិ	อภิธฺมฺสงฺคินี	อภิธรรมสังคินี
រអភិធម្មសង្កេតិ	อภิธมฺสคินี	อภิธรรมสังคินี
រអភិធម្មសង្កេតិ	อภิธรรมสคินี	อภิธรรมสังคินี
គណ្ឌវន្តឡើងគ្នា	คนบ้านเที่ยวกัน	คนบ้านเดียวกัน
គណ្ឌវន្តឡើងគ្នា	คนบ้านเที่ยวกัน	คนบ้านเดียวกัน
គណ្ឌវន្តឡើងគ្នា	คนบ้านเที่ยวกัน	คนบ้านเดียวกัน
គណ្ឌវន្តឡើងគ្នា	คนบ้านเที่ยวกัน	คนบ้านเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า คำทั้งสองคำแม้จะมีความหมายเดียวกัน แต่เขียนแตกต่างกัน ขั้นตอนการถ่ายถอดต้องมีเครื่องหมายที่เป็นสัญลักษณ์ว่าอักษรตัวไหนอยู่ตำแหน่งใด กล่าวคือหากถ่ายถอดออกมาแล้ว ต้องสามารถเขียนย้อนตำแหน่งกลับไปเป็นเหมือนเดิมได้โดยไม่สับสน

ข้อพึงระวังในการถ่ายถอด ก็คือต้องดูว่า สระหรือพยัญชนะที่จะทำการถ่ายถอดอยู่ในลักษณะไหน เช่นสระเป็นสระตันใช้รูปแบบสระลอยหรือใช้แบบสระจม เพราะสมัยโบราณมักเขียนหรือบันทึกตามเสียง อักษรวิธีที่บันทึกอาจไม่เหมือนกัน เช่นคำต่อไปนี้ อาจบันทึกต่างกัน แต่อ่านออกเสียงเหมือนกัน

ตารางแสดงคำศัพท์ที่ใช้สระขึ้นต้นต่างกัน

คำศัพท์	คำถ่ายถอด	คำปัจจุบัน
ខ្មែរស្រី	เอาอีกแล้ว	เอาอีกแล้ว
រេវស្រី	เอาอีกแล้ว	เอาอีกแล้ว
រេវរស្រី	เอาอีกแล้ว	เอาอีกแล้ว

เครื่องหมาย (. (จุด)) กับการถ่ายทอด

การถ่ายทอดอักษรจากเอกสารโบราณ เครื่องหมาย (. (จุด)) ถือว่าเป็นเครื่องหมายที่จะแสดงให้เห็นตำแหน่งของอักษรตัวนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน เพราะเมื่อใดอักษรที่ถ่ายทอดมีการเขียนซ้อนกันโดยตัวหนึ่งอยู่ข้างบน อีกตัวหนึ่งอยู่ข้างล่าง เมื่อถ่ายทอดอักษรเหล่านี้ ต้องใส่จุดใต้อักษรตัวที่เขียนอยู่ข้างบน แล้วจึงถ่ายทอดอักษรตัวถัดไป

ตารางแสดงพยัญชนะเขียนซ้อนกัน

พยัญชนะ		คำถ่ายทอด
ก ก	𑀓	กุก
ก ข	𑀓𑀲	กุกข
ค ค	𑀓	คุด
ค ฌ	𑀓𑀲	คุดฌ
จ จ	𑀓	จุก
จ ฉ	𑀓𑀲	จุกฉ
ช ช	𑀓	ชุก
ช ฌ	𑀓𑀲	ชุกฌ
ญ ญ	𑀓	ญุก
ญ ณ	𑀓𑀲	ญุกณ
น น	𑀓	นุก

การถ่ายถอดอักษรที่เขียนซ้อนกันลักษณะเช่นนี้ มีข้อที่ต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นว่า ถ้าคำศัพท์ที่ถ่ายถอดเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต การซ้อนพยัญชนะเกิดจากการนำอักษรในแต่ละวรรคมาซ้อนกันภายใต้กฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว คืออักษรที่ใช้เป็นสะกดของคำแรก กับอักษรตัวแรกของพยางค์หลัง หรือพยางค์ถัดไป ต้องเขียนซ้อนกัน ตามกฎเกณฑ์ของพยัญชนะแต่ละวรรค ถ้าประกอบด้วยสระให้ถือว่าเป็นสระเป็นของพยัญชนะที่อยู่ข้างล่าง โปรดดูตัวอย่างประกอบ

คำ ๒ พยางค์

รณเณ ประกอบด้วยพยางค์แรก คือ **รณ**

พยางค์ที่ ๒ หรือพยางค์ถัดไป คือ **เณ**

จากคำศัพท์นี้ **ณ** ตัวแรกเป็นตัวสะกดของพยางค์แรก คือ **รณ** ส่วน **ณ** ตัวที่ ๒ เป็นพยัญชนะตัวแรกของพยางค์หลัง ซึ่งเป็นพยัญชนะตัวสุดท้ายของวรรค **จ** อันประกอบด้วยพยัญชนะเหล่านี้ คือ **จ ฌ ช ฌ ญ** กฎเกณฑ์การซ้อนพยัญชนะวรรคมีอยู่ว่า พยัญชนะตัวสุดท้ายของวรรคสามารถซ้อนพยัญชนะในวรรคของตนเองได้ทุกตัว รวมทั้งซ้อนตัวเองได้ด้วย ดังนั้น จึงมีรูปดังนี้ **ณจ ญฌ ญช ญฌ ญญ**

พยัญชนะที่เขียนซ้อนกัน เมื่อมีสระมาผสมด้วย สระต้องประกอบเข้ากับพยัญชนะที่อยู่ข้างล่าง การวางสระให้วางอยู่ในแถวเดียวกันกับพยัญชนะที่เป็นตัวสะกดซึ่งอยู่ข้างบนเสมอ แต่เวลาอ่านต้องอ่านผสมกับพยัญชนะที่ซ้อนอยู่ด้านล่าง

ตารางแสดงคำศัพท์ที่มีพยัญชนะเขียนซ้อนกัน

คำศัพท์	คำถ่ายถอด	คำปัจจุบัน
សត្វ	สกุ	ลักกะ
សត្វា	สกุา	ลักกา
រ-រត្ថ	อกุขิ	อักขิ
សត្ថ	สกุขี	ลักขี
ឧត្ថ	จกขุ	จักขุ
ឧត្ថា	จกสุ	จักสุ
សត្ថេ	สกุเก	ลักเก
សត្ថោ	สกุเกา	ลักโก

จากตัวอย่าง เมื่อเราพบพยัญชนะซ้อนกัน เราสามารถแยกได้ว่าสระเป็นของพยัญชนะตัวใด และสามารถถ่ายถอดได้ถูกต้องตามหลักของภาษานั้นๆ ซึ่งคำลักษณะนี้ อักษรขอม ภาษาไทยก็มีใช้เหมือนกัน เช่น

คำศัพท์	คำถ่ายถอด	คำปัจจุบัน
ក្រី	กฺมี	ก็มี
ត្រី	ถฺ ทฺ	๓ ทฺ
ប្រី	บฺมี	บมี
ក្រី	กฺทฺ	กิตฺ
ប្រើ	เปฺนทฺ	เป็นทฺ
ភ្នំ	วันทฺ	วันที่
ឆ្នាំ	ลิมปี	ลิมปี

นอกจากนี้ คำที่เป็นคำควบกล้ำ บางคำมีการใช้อักษรวิธีพิเศษ คือแทนที่จะเขียนตัวกล้ำไว้ข้างหลัง กลับเขียนไว้ข้างหน้า เช่น คำกล้ำด้วยอักษร ร หลักอักษรวิธีโบราณเขียน រ โดยเริ่มลากเส้นจากขอบล่าง ซ้ายมือแล้วลากตัวดเหมือนกับจะวนขวาพยัญชนะตัวที่สอง แต่ลากไปเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น เมื่อต้องการถ่ายถอด ให้เขียนพยัญชนะที่ตัว ร ควบกล้ำก่อนแล้วใส่เครื่องหมาย (.) (จุด)) แล้วจึงเขียน រ (ไม่ใช่เขียน រ ก่อนพยัญชนะ ทุกตัวไป) โปรดดูตัวอย่าง

ตารางแสดงคำศัพท์ที่มี ร ควบกล้ำ

คำศัพท์	คำถ่ายถอด	ไม่ใช่
ព្រះខេនរ	พระเณร	รฺพระเณร
ប្រះយោធន	ประยาชน	รฺประยาชน
ត្រះត្បើម	ทฺระเทียม	รฺทฺระเทียม
ជិត្រ	จิตฺร	จฺจิตฺ
ព្រះខេរ	พระเณร	รฺพระเณร

แบบฝึกหัดท้ายบทเรียน

จงถ่ายทอดคำเหล่านี้ตามใจหยั่งให้ได้

คำศัพท์	คำถ่ายทอด	คำปัจจุบัน
ឈរិត្យស	ผมรักคุณ	ผมรักคุณ
ជួរិត្យស	ผมรักคุณ	ผมรักคุณ
តំណាល	ต้นตาล	ต้นตาล
តំណាល	ต้นตาล	ต้นตาล
វ័ណ្ណ	วันนี้	วันนี้
វ័ណ្ណ	วันนี้	วันนี้
ស័ក្ខា	สักขา	คักดา
ស័ក្ខា	สักขา	คักดา
វ័ណ្ណ	วันทา	วันทา
វ័ណ្ណ	วันทา	วันทา
វរវណ្ណ	อรหันต์	อรหันต์
វរវណ្ណ	อรหันต์	อรหันต์
សាវក	สาวก	สาวก
សាវក	สาวก	สาวก

บรรณานุกรม

“พระมัลลกลอนสวด.” หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยขาว. อักษรขอม. ภาษาบาลี-ไทย. เส้นรงค์ (เส้นหมึก, สีนํ้ายา). ม.ป.ป. เลขที่ ๑๐๗. ๑๘๓ หน้า. หมวดธรรมคดี.

“มหาชาติกลอนเทศน์ กัณฑ์มหาราช.” หอสมุดแห่งชาติ. กระดาษฝรั่ง. อักษรขอม-ไทย. ภาษาบาลี-ไทย. เส้นรงค์ (เส้นหมึก, ดินสอ). ม.ป.ป. เลขที่ ๓๑๗. ๒๙ หน้า. หมวดราย.

“อานิสงส์สร้างพระไตรปิฎก.” หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือใบลาน ๑ ผูก. อักษรขอม. ภาษาบาลี-ไทย. เส้นจาร. ฉบับล่องชาด. ม.ป.ส. ม.ป.ป. เลขที่ ๑๑๕๖๕/ง/๑.

กรมศิลปากร สำนักหอสมุดแห่งชาติ. คัมภีร์ใบลานฉบับหลวงในสมัยรัตนโกสินทร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดอกเบี๊ยะ, ๒๕๔๖.

กรมศิลปากร สำนักหอสมุดแห่งชาติ. แบบอักษรโบราณ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๔๗.

กรมศิลปากร สำนักหอสมุดแห่งชาติ. สารนิเทศจากคัมภีร์ใบลานสมัยอยุธยา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอเดียสแควร์, ๒๕๔๕.

กระทรวงธรรมการ กองวิชาการ. แบบเรียนภาษาไทย (แบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม ๑ ตอนต้น). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ช่างพิมพ์, ๒๔๘๑.

กระทรวงศึกษาธิการ. แบบหัดอ่านหนังสือไทย เล่มปลาย สำหรับชั้นประถมปีที่ ๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๒.

ประถม ก กา หัดอ่าน ปฐมมาลา อักษรนิติ แบบเรียนหนังสือไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนการพิมพ์, ๒๕๑๓.
(อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจ นางโอสถนพประสิทธิ์ (แก้วสืบลี) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม ๓ มีนาคม ๒๕๑๓).

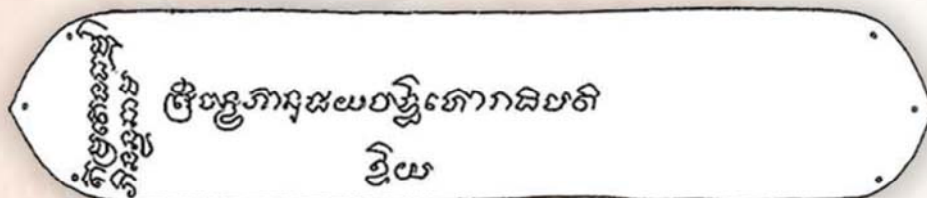
พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๔.

ภาคผนวก

รูปอักษรขอมที่บันทึกในเอกสารโบราณประเภทต่างๆ

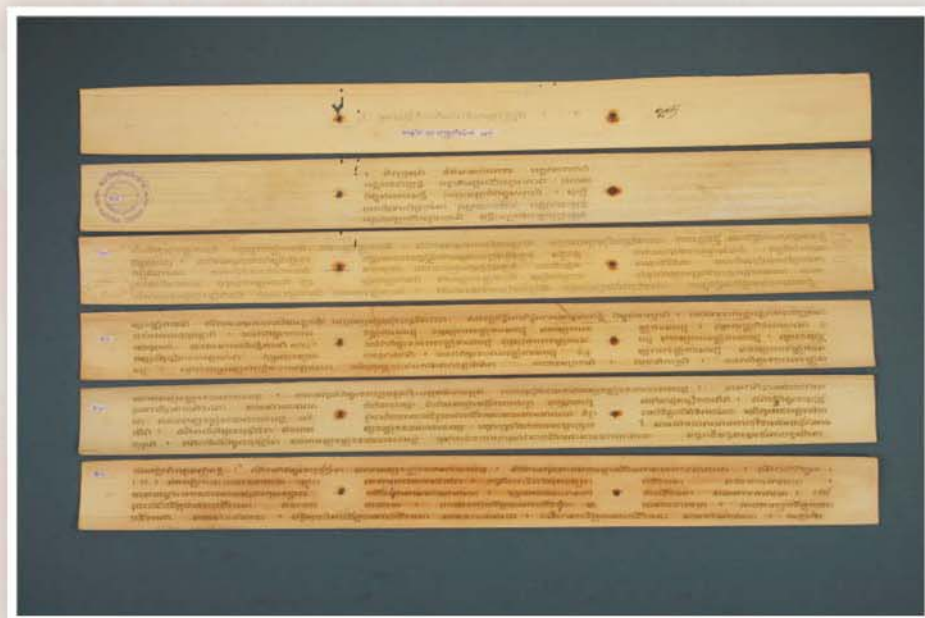
จารึกวัดต๋ำหนัก จังหวัดพิจิตร อักษรขอมสุโขทัย

จารึกแผ่นทองคำจากกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ อักษรขอมอยุธยา

คัมภีร์ใบลาน เรื่อง บาลีที่มณีทายลีลชนรชคค อักษรขอม ภาษาบาลี

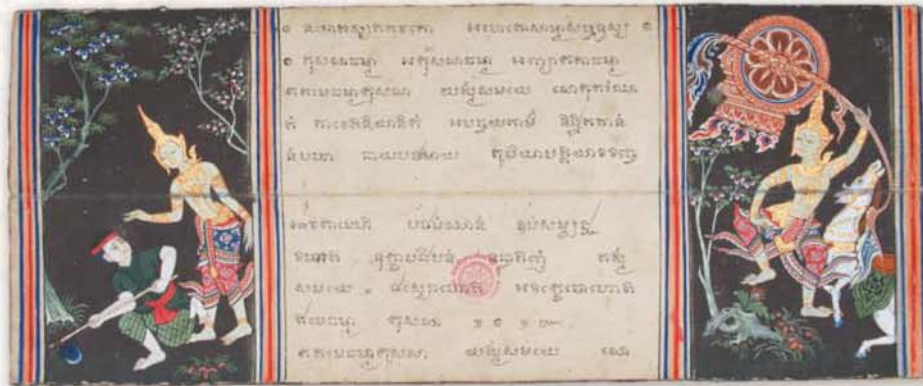
คัมภีร์ใบลาน เรื่อง บาลีที่มณีทายลีลชนรชคค อักษรขอม ภาษาบาลี

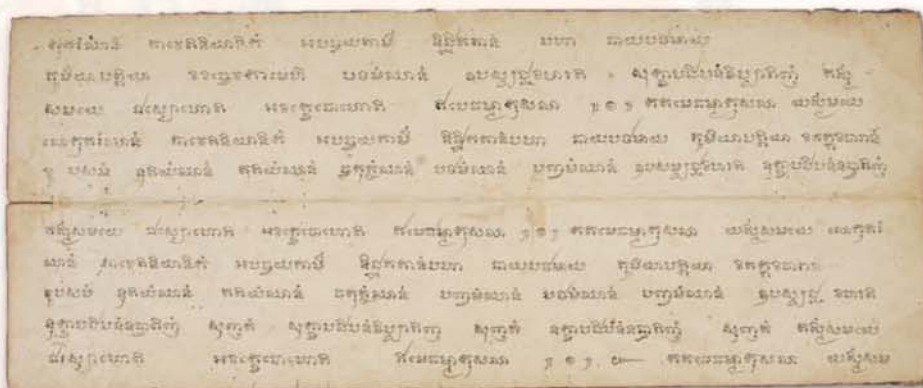
การจารรูปอักษรขอมบนใบลาน

คัมภีร์ใบลาน เรื่อง พระมหาวคฺศสํวริเนยุย อักษรขอม ภาษาบาลี

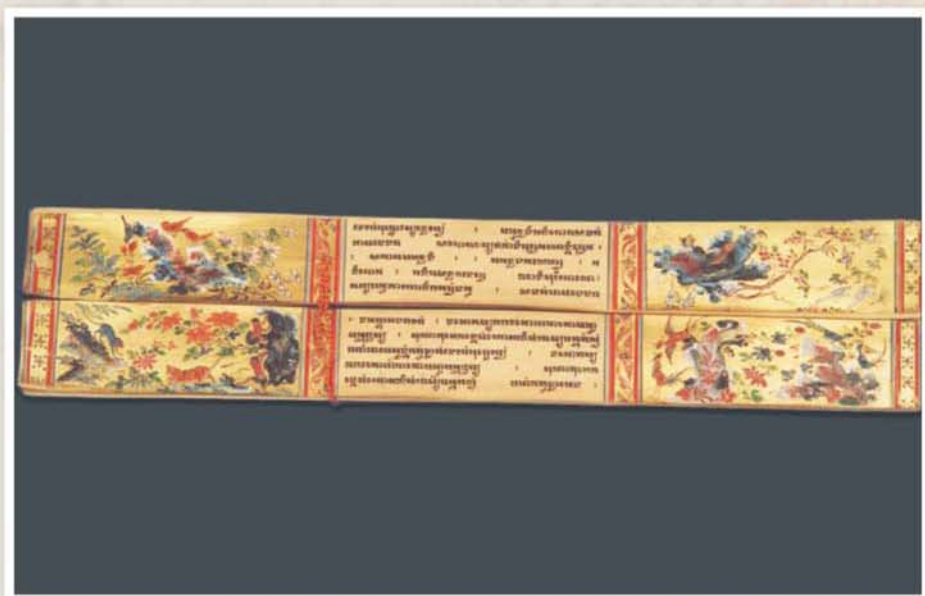
หนังสือสมุดไทยเรื่อง พระมัลลย์ อักษรขอม ภาษาบาลี-ไทย

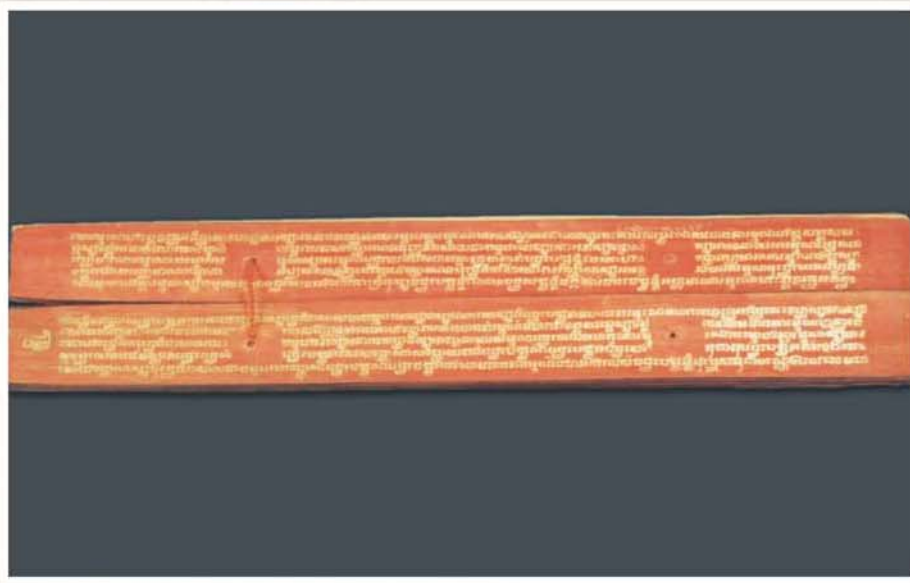
หนังสือสมุดไทยเรื่อง พระมัลลย์ อักษรขอม ภาษาบาลี-ไทย

คัมภีร์ใบลานฉบับหลวง อักษรขอม ภาษาบาลี

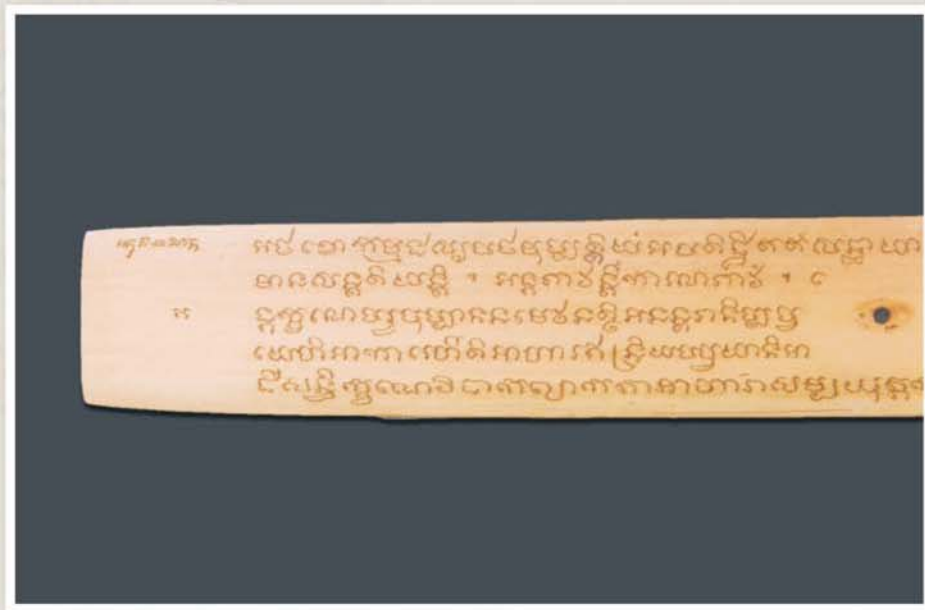
คัมภีร์ใบลาน อักษรขอมเส้นชมพู ภาษาบาลี

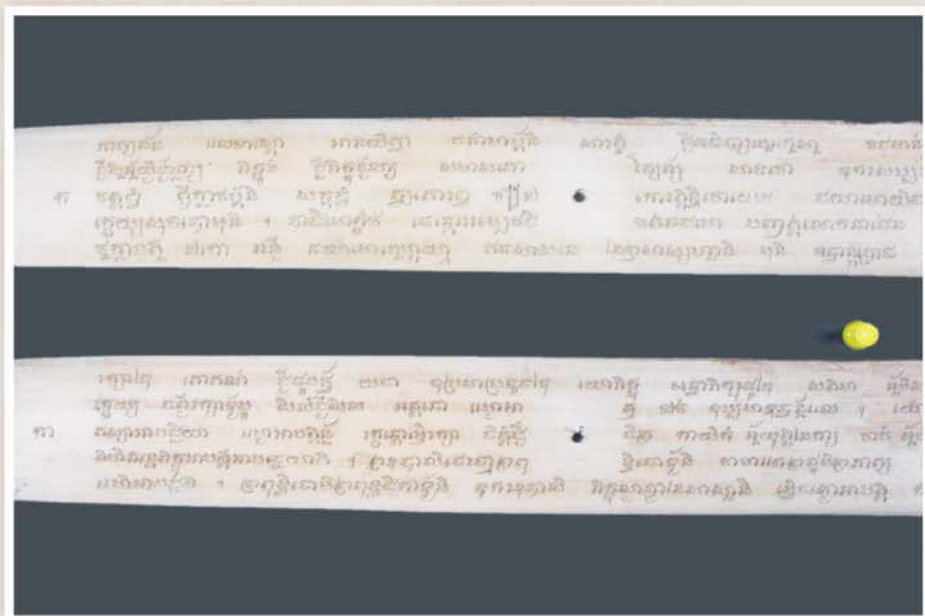
คัมภีร์ใบลานฉบับชาตทิบ ชุบ (เขียน) เส้นทอง

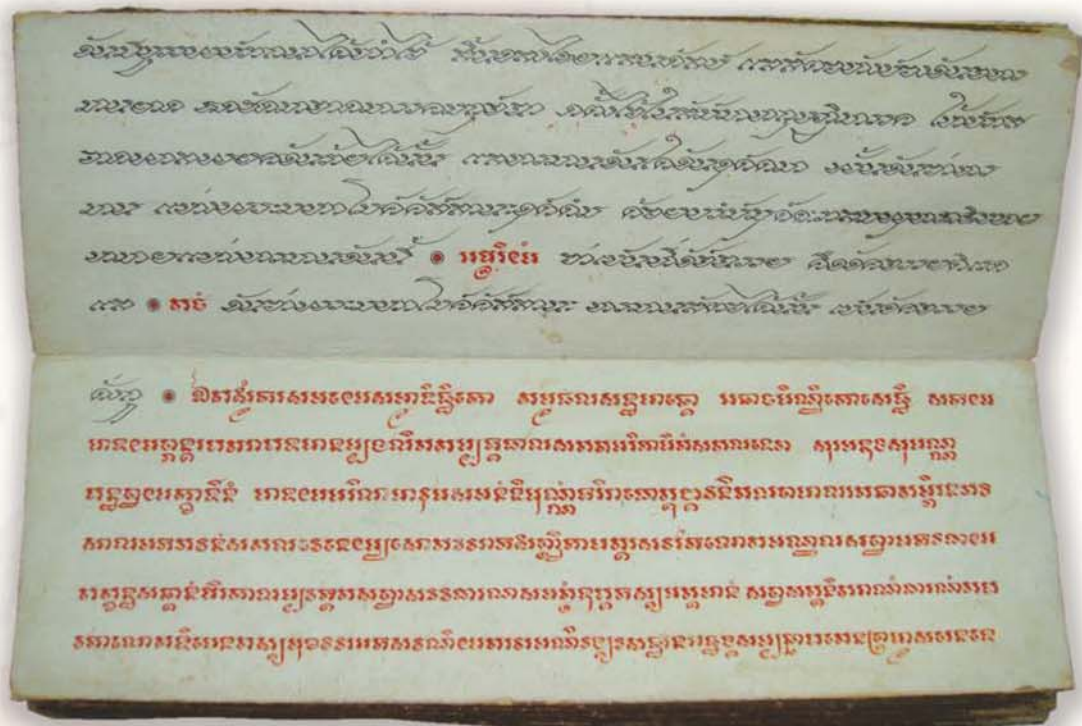
คัมภีร์ใบลานทอด้วยใหม่ อักษรขอม ภาษาบาลี

คัมภีร์ใบลานที่บันทึกด้วยอักษรขอมเส้นจาร สมัยอยุธยา

คัมภีร์ใบลาน อักษรขอม ภาษาบาลี-ไทย สมัยอยุธยา

หนังสือสมุดไทยขาว เรื่อง นันโทปนันทสูตรคำหลวง อักษรขอมอยุธยา เส้นขุบ ภาษาบาลี-ไทย

ตารางแสดงรูปพระงาม อักษรตามภาษาไท

รูปบน : ดุสิตาสวรรค์ มีอริยบุคคล ๖ จำพวก มีอายุได้ ๕,๐๐๐ ปีทิพย์
 รูปล่าง : ยามาสวรรค์ มีอริยบุคคล ๖ จำพวก ผู้บริจาคน รักษาศีล ได้เสวยสุขในชั้นนี้
 มีอายุได้ ๒,๐๐๐ ปีทิพย์